

40
DIALOGOU.

Gregor Massala

PE

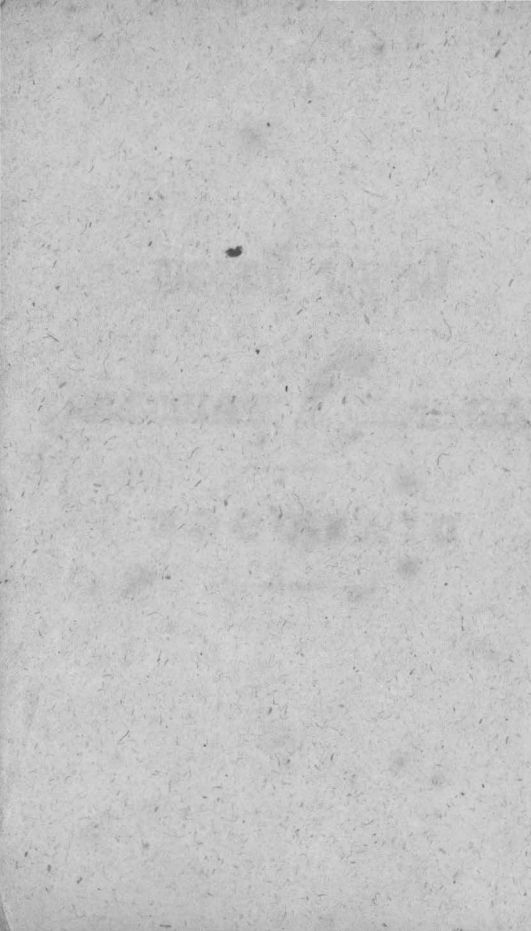
AN TAD A FAMILL.

E LANDERNE ,

E ty J DESMOULINS , Imprimer ha Librer.

Ru ar Pont. --- 1846.

Gregor Massala

PE

AN TAD A FAMILLE.

DIALOGOU.

THE OREGON REGISTER

WEDNESDAY

1880

THE OREGON REGISTER

DIAGNOSIS

GREGOR MASSALA

PE

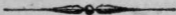
AN TAD A FAMILL.

DIALOGOU CURIUS, INTERESSANT HA
QUELENNUS.

Troet e brezounee

*Evit usach an dud divar ar meaz, ha
mad da lenn er Beilladegou hac e pep
amzer.*

E LANDERNE,

E ty J. DESMOULINS, Imprimer-Librer.

1846.

APPROBATION.

Nous permettons à M. J. DESMOULINS
Imprimeur-Libraire à Landerneau, d'im-
primer le manuscrit breton, intitulé *Gregor
Massala pe an Tad a famill.*

Quimper, le 20 Avril 1846.

† J. M. Evêque de Quimper.

PROPRIÉTÉ DE L'ÉDITEUR.

ABREGE EUS

A VUEZ

GREGOR MASSALA.

GREGOR MASSALA, ganet e Breiz eus a dud vad meurbet, a gollas he dad hac he vam en un oad c'hoas fors yaouanc; hoguen oad aouallac'h en doa gouscoude evit galloud delc'her memor eus ar scouëriou mad endoa bepred guelet ganto. Un Eontr dezàn pini a oue hanvet e verer pe e gulator goude maro e dud, er c'hemeras en he dy evit servichout dezan da dad a da brotectour. N'en doue james leac'h da gaout queuz eus an diguemer en doa gret eus an den yaouanc-mâ pini a oa e fillor; e eünder e peb-tra, e vueldet hac e zentidiguez beo ha laouën da ober quement a c'hourc'hemennet dezan, a rentas e Eontr countant bras anezàn. Un dervez e lavaras dezàn : va fillor, anaout a ran da santiman-

chou mad hac an eünder eus da galon ; petra benac n'o deus quet da dud lezet ganez cals a be a dra, m'ar c'hoantaez, me az casso d'ar scól evit ober da studi. GREGOR a respountas gant vueldet d'e baëron : va Eontr, me a oar er vad oc'h eus cals a garantez hac a interest evidon ; Mez cetu me seitec vloas, hac eo poent bras din laquaat va c'horf da labourat evit ho sicour en ho coz-ni m'ar plich ganeoc'h va des'her en ho ty ; n'em eus quet quen nebeut a zanzez aouallac'h evit herzel ouz ar mizou hac ouz an dispignou a renquet da ober evit va scolia.

E baëron a lavaras dezàn : GREGOR, anaout a ran da speret lem a da zentidiguez ; va bolontez eo eta e raffès da studi, pe da viana un darn eus da glassiou ; na guemer enchrès na doan ebet abalamour d'ar mizou. Pa fell deoc'h, va faëron, me a heulio ar guzul a roit din evit va mad ; gout a ran peguen necesser a pe guen talvoudus eo an instruc-

tion d'an den, p'en devez ar bonheur da ober usach mad anizi, a da ober henor d'e vistri a d'an dud vad o deus laqueat e scolia, dre eur gomportamant fur ha scouëriuz. Mez quent mont d'ar scòl, e tisclerian deoc'h, va faëron quer, va santi-mant var ar sujet-ze; N'em eus quet a c'hoant da ober nemet tri pe bevar c'hlass da hirra tout; quement-ze a vezo aouallac'h evidòn, dre m'am beuz an desir da veza labourer-douar a da c'hounit va bara er stad-ze. He bian, eme ar paëron, ra vezo great bolontez Doue pini a voar guell evidomp - ni petra a zo mad da ober, ha pini, pa vez selaouet, hon inspir ato er vad; quea, va fillor, da ober eur c'hlassiou benac, a deus adarre goudese davedon.

GREGOR a guimiadas eta dious e Eontr pehini en laqueas en ur scòl vad meurbet; an den yaouanc en em avanças cals e ber amzer; tenna a reas eur profit bras eus e scòl, hac e Eontr a receve alies lizerou favorabl var e sujet digant e Re-

jantet ; menec a roet el lizerou-ze eus a furnez, eus ar reol hac eus a zentidiguez ar scolaër yaouanc. GREGOR, goude beza tremenet pevar bloas er scolaich gant joa ha levenez an oll Rejantet en doa bet, a zistroas da dy e Eontr evel m'en doa er prometet dezàn. Eno e labouras adarre gant preder ha gant calon evit lacat ar vereûri da dalvezout ; he baëron dijà coz ha torret gant al labour, a falvezas dezàn quemeret e repos a beva hivisiquen tranquill ha dibreder. Dre ma voa intaon hac hep buguel ebet, e lezas ar garg gant he fillor da c'houarn an tieguez en he leac'h. An den ancien-mâ en em gavas quer chalmet a quer contant eus a furnez he fillor hac eus ar respet a zougue bepret dezàn, ma en em resolas da sina dezàn, a found hac evit jamès, ar vereuri gant e oll lojaman chou ha depandançou - all, ar chatal hac au arrebeûri e general. Hoguen e leveou-all a reservas d'he heritourien legitim dre he destamant. Prest

goude beza reglet er façon-mà he afferiou , e varvas , ha GREGOR MASSALA en em gavas perc'hen eus ar vereûri a oa sinet dezàn gant e Eontr. Conservi a reas gantan evit e sicour daou zomistic honest a fidel hervez ar recommandation en doa great dezàn e baëron abars mer-vel. PAOL a oa hano ar mevel ha MARI e oa hano ar plac'h.

Var benn un nebeut GREGOR a fortunias da ur plac'h yaouanc eus ar c'harter hanvet JOSEPHINA MAZE pehini e doa ivez un nebeudic dan-vez, mez cals mui a furnez hac a squiant; an dimezi a oue eurus; an union ar vrassa a rene etre an daou bried-màn, a pep-tra a brospere ganto en ho zieguez. Ar scouër vad e zisquezent da oll dud ho zy, a oblije ar re-màn da veva a d'en em gomporti henvel ous ho mestr hac ous ho mestres, a Doue a roas e vennoz dezo oll a d'an tieguez.

Goude beza tremenet var dro huguent vloas en un union hac en ur garantez barfet, Doue a dennas da-

vetàn JOSEPHINA pehini a leze daou c'hrouadur var e lerc'h, da c'hout eo, YAN hac HELENA. Ar c'holl eus e bried a daolas GREGOR MASSALA en ur c'hlac'har vras meurbed, ne choume gantan, evit oll gonzolation, nemet e zaou grouadur pere e instrue hac e guellenne e-unan. Goude ma veze echuet an devez labour, GREGOR a gustume ato, a dreist oll deut ar goan, o assambli, en dro dezàn evit o c'hentellia hac o instrui; he vemor a oa eurus, ha bepred e cave un dra benac da gounta dezo; deut ar poent da veilla, e courache e bautres hac he blac'h da neza, pe da zibuna, pe da ober ul labour all benac, o rei dezo an esperanc e vije countet dezo un dra divertissant benac evit o instrui ha diverraat an amzer; ar paotr hac ar mevel en em rente ivez hac a veze bepred eveziec; cals a amezeien a zeue ivez da dy C'HREGOR MASSALA evit ober o nosvez-veilla hac evit profita eus an instructionou mad hac in-

teressant a rea bemnoz d'he vugale. Un dervez GREGOR a lavaras da dud e dy : labourit e guell Doue, va bugale, ha c'hui, va domestiquet, hep gouscoude mont en tu-all d'ho nerz ha d'ho calloud; labourit gant acquet, mez bepred gant poëll hac habasqdet evit galloud conservi ho yec'het hac ho ners; en em glevit ato ervad, ha bezit sentus ha laouën an eil ouz eguile, quen en ho labour quen en leac'h-all; ha me, eus va c'hostez, a gounto deoc'h e-berr un dra benac evit diverraat oc'h amzer. Ar bromessa-mâ eus an tad MASSALA a rentas an oll countant; hast o doa da velet an dervez oc'h echui evit commanç ho nosvez-veilla.

QUENTA CONFERANÇ.

AR RELIGION GATHOLIC, HAC
Y A ZO UR RELIGION-ARC'HANT?

GREGOR MASSALA, *tad a famill.*

Cetu amâ, va bugale, ha c'hui
oll pere a so oc'h va selaou, ar
question var behini e cleffot bremâ
souden daou gamarad yaouanc o
conferanci assambles.

YAN, *map da C'hregor.*

Cetu a-ze, va zad, eur question
eus an drolla; mal am eus da gle-
vet ar resouneurien yaouanc-ze.

HELENA, *merc'h da C'hregor.*

Penaos, va zad, a question a ve
aze da voall-vruda ar religion ga-
tholic e pehini hor beuz bet ar
bonheur da veza ganet!

GREGOR.

An autrou Roussel, ministr protes-
tant, da lavaret eo, hugunot, en deus
fourret en e benn da ober eur scrid
evit goall-vruda ar religion gatholic
pehini, var e veno, ne deo nemet

eur religion-arc'hant, pe m'ar cavit guell, ur religion pervez hac invantet gant an dud evit attrap madou ar bed.

YAN.

Petra a signifi un hugunot ?

GREGOR.

Un hugunot a so un den pehini en deus nac'het ar religion gatholic, apostolic ha romen, a pehini ne anavez quet autorite hon tad santel ar Pap ; hoguen, un heritic eo separet diouz ar guir ilis hac er meaz anizi.

PAOL, *mevel.*

Oh! neuze an autrou Roussel ne dai quet a bell gant he scridou.

YAN.

Oh! nan, assur.

GREGOR.

Evel m'en deus hirio peb hini ar c'halloud hac ar faculte da implija liou ha paper evit scrifa he santimanchoù, an autrou Roussel, evit doare en deus c'hoant da ober un hanò caër divar goust ar religion gatholic, en eur douëlli, m'ar

guell, yaouanquizou hep experianç
 ha buan da gredi ar pezh a velont
 merquet var ar paper; c'hoant en
 deus ivez marteze da zestum eur
 guenneguc bennac en eur dreti ar
 religion gatholic eus a *religion-ar-*
c'hant.

HELENA.

Va zad, parlant a rit deomp aze
 eus a ul lapouç pehini a seblant
 din goall gastiz; he scridou, diouz
 doare, ne raint quet cals a freuz
 er vro-mañ.

MARI, *plac'h.*

Evel a leveres, Helena, me a gaff
 din an autrou *Roussel* a gollo e am-
 zer o stlabeza paper guen gant liou du

GREGOR.

N'en em dromplomp quet, merc'he-
 digou, var ar poënt-mâ : bez ez
 eus eus an dud-ze un niver bras
 pere ho deus cals a dalant hac a
 speret da breseg ha da scriva; an
 ijin a ouzont da guzat gant coum-
 ziou douç evel ar mel ar poësoun
 eus ho doctrin faos; ar zon melo-
 dius eus ho mouez a so henvel eus

mouez ar Syren pini a denn da fonç ar mor doun quement re a choum d'e zelaou o cana, hervez ma en lavar deomp ar garmerien pe ar poëtet. Test Michel pehini en deus collet an darn vuia eus he amzer o lenn scridou an autrou Roussel ha re all c'hoas eus ar memès espèç ganto. Michel, dre e garter, a so tremenet gant cals a dud evit eur speret caër a zen a leun a vouezieguez; n'en em blich er fin nemet o lenn eur fouldren pezh levr hugunot hanvet ar Bibl. Cetu evit pe ræson eo ar paotr Michel les-hanvet gant ar c'harteris, *Michel ar bibliot.*

Mam Michel a oa un intanvez fur ha respectabl meurbed; ar plac'hedigou yaouanc divar dro a zeu er goàn d'he zy evit neza hac evit selaou ar c'huzulioù hac ar c'hentelioù mad a roe dezo. Hoguen Michel, he map, pehini a oa penn-hèr hac en oad a bemp bloas var-n-uguent a veze ato e starn an daol o lenn ar bibl hugunot pe scridou-all eus ar memès sourcen. Un nosvez ma

edont o veilla, ec'h erru Philip camarad da Vichel, mez pehini en em gompote un tamic guelloc'h eguet Michel-ar-Bibliot. Goude ar zalud ordinal, Philip a daol he zourn var eur scrid bian pehini a oa var an daol e tal Michel; e lenn a ra epad c'hoec'h pe zeiz minuten; erruet gant ar guæriou-mâ; RELIGION-ARC'HANT, e sco un taolic var scoaz Michel, he vignon, en eur lavaret dezan: « A c'hantàn! Michel, va mignon, a lonquet ec'h eus-te c'hoas an tamic louzou-ze: RELIGION-ARC'HANT? A ne gaff quet dit eo un den a speret hac un invanter bras an hini en deus scrifet ar c'homziou-ze? »

MICHEL.

Philip; petr'a fell dide c'hoas da lavaret gant da ear da ober goab? Gouez penaos an autrounez pere a ra presant deomp eus al levrouigou coant-se, a so incapabl da lavaret an disterra gaou; cred hardismant ar pez e teuez da lenn evel ar virionez; an dud-se a zo quen douç,

quer charitabl ha quen honest! unan memès anezo en deus lavaret vad din eus hor person.

PHILIP.

Jarnigoa! va c'hamarad, en em fourra a rez aze en eul laguen un tamic re zoun. Me a gave din, Michel, ez poa mui a finessa evit parlant gand dereadeguez; ne ouzout quet-ta penaus an dud-ze a zo henvel ous ar c'has pini en em frot ouzomp hac a ra al lazic deomp, hep caret hac hep jamès sellet eün. Penaos-ta? Evit doare ne c'heus quet lennet mad da levríc bian; guelomp un neubeut petra lavar: bon! un autrou eo eus a Scos, lard ha teo meurbet, heritic dreist-vuzur ha pinvidic bras, pini ne espern quet e arc'hant evit ober mignounet ha pini a bren ar c'houstiançou a gaff da brena; cetu-èn aze gouscoude oc'h ober goab eus a eur paour quez person divar benn steret ha loar; dont a ra en eur feçoun-mezus d'en droug-prezeg oc'h en treti a zen sich ha pervez, a droumpler,

a laër, a zimoniac, da lavaret eo, a verzer profan eus an traou sacr; ober a ra dezan lavaret en he scrid a hep seurt sotoniou e touez pere e remerquer, non pas hep eston, penaos, en hor religion zantel, ar brassa torfetourien a hell mont d'ar barados rac-henep, nemet e vezint pinvidic ha ma countent, dezan person, un nebeut en tu-all da vil lûr arc'hant var he daol. Arça, gue-lomp, Michel; petra bennac ne dez quet d'an oferen abaoe eur pen-nat amzer so, ec'h eus clewet gouscoude hor person o prezeg hac o parlant alies e cador ar virionez; peur eta en deus-èn lavaret eur guer eus an traou-ze oll?

MICHEL.

Ne lavaràn quet dit, Philip; conveni a ran memes penaos n'em eus quet ententet sclear aouallac'h ar pez a so comprenet el levric bian; gouscoude ez eus guirioneziou ennâ m'en assur dit; rac an autrou Roussel n'eo quet eur gaouyat, dre exempl; ha n'eo quet guir penaos hor per-

sounet a receo un dra benac evit
an enterramanchou?

PHILIP.

Ar veleïen, couls hac ar re-all,
hac hi a hell beva gand ear an am-
zer? A ne c'heus-te quet a vez,
Michel, o parlant en doare ma rez?
Souezet bras oun e teuffes hep ræ-
son na reflexion ebet da damall hor
beleïen, te, pini o anavez mad; te,
pini a c'heus eur vam quen devot
ha quer respetabl, te, erfin, pini a
oar couls ha me peguen dister eo
ho zammic paëmant, divar behini
gouscoude e renquont c'hoas sevel
quement evit dont da zoulagi peo-
rien ho farrès. O zamall a rer er
scrid-màn da veza marc'hadourien
divezet eus an traou sacr, ha bro-
canterien pere n'o deus quen preder
nemet da zestum madou divar hor
c'houst. Evidome, Michel, a hell
assuri dit penaos ne d'eo quet e
guirionez divar va c'houst-me; rac
biscoas person va farrès n'en deus
goulennet netra ouzin, hac ar pez
am eus cavet mad da fiziout ennà

evit ezomou an ilis ha soulajaman
ar beorien, a so quen nebeut, ma
hellan e gounta evit netra. Mez evi
doare, Michel, eo te a c'heuz ren
tet e secret an autrou person pinvi
dic?

MICHEL.

Me, Philip! oh! que nanni! n'em
eus nac ar voyen nac ar volontez
evit quement-se; ouz pen-se, den a
feis vad oun, hac e convenan pe
naos, ni quen etrezomp, hor beuz
eur person resonabl pini en em
gountant bepret eus a nebeut a dra,
ha ne glasq' morze an oll discro-
c'henna ar bobl paour; mez evit
doare n'ema quet er c'his-se partout.

PHILIP.

Cetu te erruet, va mignoun : en
toull-ze justamant eo em boa c'hoant
das paqua; ar memes langaich eo
bepret, ha partout an dud simpl-se
pere a droumpler gant a bep seurt
ardou miliguet, a lavar eveldot-te
cals a vad eus ar veleïen pere a ana-
vezont, ha cals a zroug eus ar re ne
anavezont quet; he bian, Michel,

evidome n'em eus quet a aoun evit
 assuri dit penaos an oll veleïen e
 general a ra evel hon hini-ni, ha
 penaos ez int ar vignounet vella eus
 ho faressionis; ne dint quet pînvidic
 e nep leac'h; gouscoude a fors da
 espern ha d'en em briva ho unan,
 e cavont c'hoas ar voyen da zou-
 lagi ar beorien, quement hac alies
 en tu-all memes da gals a dud pin-
 vidic a so. Penaos-ta, Michel, te,
 var a glevan ganez, a felse dit e
 roffent bepret ha ne recefent morze.
 C'hoant a pe, hervez da goumziou,
 da gaout ato dour en eur feunteun
 eus a behini an eïenen a ve distroet
 evit mont e leac'h-all.

MICHEL.

N'em eus quet lavaret an dra-ze;
 red eo da bep hini beva dious e
 vicher; hac ar belec a dle beva
 dious an auter; mez quement-se ne
 d'eo quet eur ræson evit dont da
 laquaat ar rançon var an oll bep
 moment abalamour d'ar pezh a c'hal-
 ver *Casuel*.

PHILIP.

Ab! Cetu aze ar guær bras disloun-
quet a la fin! Casuel! Oh!

MICHEL.

Choarz quement a ma quiri,
Philip; evel ato ne livirin quet
divezatoc'h e ve cals guelloc'h ne
guemerfe quet ar veleïn netra ebet
er c'his-se.

PHILIP.

A mar deo re striz ar baë o
deus digant ar c'houarnamant?

MICHEL.

Guelloc'h e ve neuze cresqui
dezo he zretamant evit na choumo
digarez ebet mui gand ar re o deffe
ar goall humor d'o attacki c'hoas.

PHILIP.

Cetu ni hon daou tout-a-feat ac-
cord, hac an Autrou Person ivez;
rac e glevet em eus o lavaret pe-
guement e voa poanius dezàn couls
a d'he guen-vreudeur beza obliget
da receo an offrançouïgou-ze a rer
dezo; lavaret a ran offrançouïgou
gand dessin, rac gouzout a rez
ervad, Michel, penaos ar re baour,

e dleont glevont na ne baëont mor-
e netra, evel ma zeo just ha leal,
penaos hor persounet ne gassont
uet alies a burcherien da d'y ar
maëmantourien fall.

MICHEL.

An offrançouïgou-se, va mig-
poun, a dal cals epad ar bloas;
avaret a rer c'hoas penaos hor
personnet o deus leveou considé-
abl; lennet em eus memes va
anàn an dra-ze en eur scrid im-
primet.

PHILIP.

M'em euz guelet traou all cu-
riussoc'h c'hoas pere a yoa ivez
imprimet; penaos-ta, camarad Mi-
chel, en oad m'emaont bremâ, a ne
c'heuz-te quet a squiant aouallac'h
evit anaout pere eo al levriou fall
diouz ar re vad, hac evit separi
eur bouc'h vil ha barvec diouz un
danvadic douç ha fidel? Oh! m'en
assur dit, ma ne ouzont quet que-
ment-se, evizi bepred troumplet.
Parlant a rez eus ar c'hasuel a re-
ceo un ilis en occasion da certen

offiçou ha cerimoniau : commanç da guenta dre blanta doun en da speret penaos en darn vuya eus ar paressiou, ar rent-se a so quer bian, ma ne zao aliès nemet da gant lûr er bloas, an eil dre e-guile, a penaos e vez partaget etre ar fabric, ar person hac ar re o deus un implich benac en llis; mez ar Person ne receo anezàn nemet ar bedervet, a ral bras an drederen.

MICHEL.

Penaos ec'h helles-te gout tout an dra-ze, Philip?

PHILIP.

Gout a rez oun bet pell amzer chorist hac hor boa ivez hor c'hountjou bian da renta.

MICHEL.

Sur aouallac'h, Philip; hoguen ignori a rez marteze e receo ar veleïen soummou bras a arc'hant e cûz.

PHILIP

Quea, Michel, quea da glasq en amzer-mâ pini a ren hirio, an dud generus-se, quer pisset da rei som-

mou bras a arc'hant; quea d'o c'hlasq, evit d'o c'haout ne di quet, peb hini en deus hirio serret clos he zoue en he yalc'h pini a vez ato ridet ha lasset mad varnezan. Hanv eta din unan heb muiquen er barrès-oll hac a roffe un opinion vad dit eus he larguentez! Mar receo hor persounet quement-se a arc'hant, o deus certenamant an ijin d'o c'huzet mad; rac casi oll e varvont hep lezer eur guennec var ho lerc'h. Alies memes, goude beza labouret gant cals a boan hac a fatig epad daour huguent, anter-cant ha tri huguent vloas, ne lezont quet a be a dra, ho goude, evit o enterri gant dereadeguez hac hervez ho stad.

MICHEL.

Marteze, Philip, e tebront oll dre ma teu, hac e tisec'hont ar feunteun dre ma sao dour enni.

PHILIP.

Da *varteze* a deu a bropos, va mignoun Michel; miret a ra ouzit da veza a-gren eur mestr-gaouyat; mez, selaou ganen; ha gout a rez-

te penaos e c'halver ar re a damall
ar re all var eur 'marteze.

MICHEL.

N'euz fors' te, Philip, a voar
quempen an traou-ze oll en un doare
fecoun, ma ne ouzoun mui e pe
seurt andret edon eus va levric bian.
A bropos, camarad, te, pini a ex-
pliq quer mad ha quer sclear an
necessite da aotrea ar c'hasuel coz
d'hor persounet evit ho faë, expliq-
ta din ivez petra a signifi ar c'hes-
tou-ze pere a reont pe a laqueont
da ober en ilisou, ha neuze c'hoas
an dispansou niverus-se pere a la-
queont da baëa dezo en arc'hant
sonuz, da lavaret eo e peziou lu-
guernus, dizolo ha decevus meurbet.

PHILIP.

Da furet, pini a so eul lapineter
desquet mad, a furch dre oll; ho-
guen, selaou; an autrou persoun
am eus clevet o lavaret penaos, var
diou gwest a reat er barrès, unan
anezo a oa evit ar fabric, hac he
ben a oa destinet evit an ty a cha-
rite : ne veler persoun ebet e nep

leac'h oc'h ober questou en he bro-
fit e-unan.

MICHEL.

Cals a dud gouscoude a lavar ar
c'hontroll.

PHILIP.

Va mignoun, ha gout a rez-te
petra brouff quement-se?

MICHEL.

Pe seurt-ta, Philip?

PHILIP.

Ar pezh e teuez da lavaret a brouff
scler penaos ez eus tud pere o deus
interest da laquaat c'hoarzin d'hor
beleien dre o droug-prezegueres, ha
da laquaat o disprizout, mar guel-
lont, dre galomniou din a horrol!
Hoguen, ar pezh am rent souezet
meurbet, eo ma caver tud simpl
aouallac'h evit o c'hredi hep preu-
vennou scler, ha ma teuont da
repeti var ho lerc'h gueyer anat.

MICHEL.

Coumpren a ran da gouraich,
Philip; mez lezomp ar c'hestou a
gostez, ha guelomp an dispançou.

Dispansou eus a be tra-ta, mar plich?

MICHEL.

Vantrebleu! Dispansou a betra! Lavar-ta? Dispansou a *bep-tra*. Lavaret a rer penaos hor person evit arc'hant, a hell hon dispansi eus a guement-so!

PHILIP.

Na te a barlant tear, Michel!.... Lavar din eta, me az ped, pegue-ment a baez bep bloas d'an autrou person evit dispansou?

MICHEL.

N'hor beuz jamès paët netra evit quement-se; evit doare ez ounp ancounac'heet ha ne ma mui hon hano var ar roll.

PHILIP.

Oh! paour quez Michel, nac a barabolennou a so countet dide! Nac a boan a so quemeret evit tom-ma dit da voeden-ben ha da den-valaat dit da speret! Hon dispansi a rer eus an obligation m'an obligation, guir eo; hoguen er c'has

heb muiquen ne helfemp quet e ramplissa; hon exhorti a rer da zelc'her leac'h d'an obligation-se dre an alusen: pe seurt droug, Michel, a veles-te en dra-ze oll? Evit dispansou ar Pap hac unan pe ziuou all hep muiquen, an aluzen-ze a so necesser hac en obligation da bep christen mad; hoguen an dra-ze ne erru quet alies, hac an oll ne dint quet contraignet da gaout ezoum eus an dispansou-se na da zimezi d'he guiniterv.

MICHEL.

Hac an arc'hant-se, pé mar deo guell ganez, an alusen-se, petra e teu da veza? Pe seurt hent a guemer? Bez ez eus autrounez goueziec meurbed pere a lavar e testum ar bersounet arc'hant an dispansou bian, hac an Esquibien arc'hant ar re vras, ha penaos ar Pap ne vel netra an oll eus a guement-se.

PHILIP.

An traou-ze tout a zo het lavaret ha cals a draou all c'hoas varnezo; eaz eo er c'hompren, hoguen, Mi-

chel, me a gred ac'hanot re honest den evit credi ar bern gueyer-ze. Te a fell dit e coumzen, ha me ne c'houlennan quet vell; lavaret a rin dit penaos en hor parres-ni, ne accorder dispans ebet nemet d'ar o deus ezoum anizi, ha casi ato gratis; ne baër dispans ebet nemet ar re a zell ous ar guerent a zemez an eil d'eguile e certen degreou, ha pere, evit an abec-se, a exhorter da ober an aluzen e leac'h ho obligation. Pell dious laquaat arc'hant an dispansou-ze en ho frofit o-unan, hon tad santel ar Pap hac an Esquibien o implic'h oll en œuvrou mad pere a seblant dezo ar guella evit ar religion hac evit ar reol-vad.

MICHEL.

A te a guemer an traou gant tomder, Philip!

PHILIP.

Red e ve din, Michel, n'em be na calon na tamic courach ebet pa ouzon ha pa velan bemdez ar boan a guemer hor beleïen evit desqui deomp an hent eus ar virionez hac

eus ar bonheur; hac èn a heller choum didrouz ha sioul pa glever repeti an oll droug - coumsiou hac an oll dismegançou a imprimer en ho henep? Gout a rez ervad ne douñ quet paet evit pledi ho c'haos : yec'het am eus a drugare Doue, ha gounit a ran va bara en eur labourat em stad; n'em eus ezoum a zicour den evit breman; hoguen, ha pa ven memes couezet er vrassa miser, ha pa ve offret din an oll aour hac an oll arc'hant a denner eus a galon meneziou ar Perou, ne cenchfen quet a langaich; disen a rin bepred religion va zud coz hac he ministret.

MICHEL.

Arabat eo dit, Philip, en em facha ouzin, mar plich; ne da quet d'en em domma re o parlant, gant aoun na groque an dersienn-benn ennot; mez selaou ac'hanon gant siouldet ha douçder, un tamic badinerez a yoa am penn o coums dit eus an dispançou; credi a ran penaos an autrou persoun ne denn quet de

c'hodel eul liard anezo; en effet n'em euz jamès clevet anezan o palant eus an dra-ze.

PHILIP.

Va mignoun tor ac'h euz o cred em be bet ar santimant d'en em facha ouzit; pell diouz quement-ze mez ansao guanèn : piou na zaffe bleo e benn ha na guemerfe un tamic buaneguez o velet an troïdel-lou studiet ha fallagr eus a certen tud pere a fell dezo distruja hor religion santel o vernia gaou var gaou, calomni var galomni, hac oc'h implija mil ijin milliguet evit dont a benn eus ho menoz fall; hoguen an dra-ze oll a gouezo un dervez var ho c'heïn!

MICHEL.

Güeyer-ta, Philip eo lavaret penauz en hon ilisou ne heller quet caout eul leac'h da azeza hep paea daou liard pe memes ur guennec.

PHILIP.

Cetu a-ze, Michel, an talant, ar gouezieguez; vras quemesq a rer ar virionez gant ar gaou, ha que-

ment-ze evit ma hello ar gaou tremen e serr ar virionez : marc'hadourez eo quemesquet mad evit galloud guerza an traou fall assamblez gant an traou mad; pa vez question da verza eus ar seurt marc'hadourez-ze, eo red digueri franq an daoulagad evit anaout mad ar mezer araoc e brena.

Lavaret a rez penaos en hon ilisou e paër un dra bennac evit azeza.

MICHEL.

Ia-da.

PHILIP.

Ma zaffes, va mignoun, e certen broiou pere ne dint quet catholic, e velfes c'hoariou all!

Quea da Vro-Zaos; quea da Londrès ar gear-Veur; eno ne vezo roet dit leac'h ebet en ilis hugunot pe brotestant, a viannoc'h evit pevar real; ha gouscoude an ilisou eus ar vro-ze a so pinvidic bras, hoguen hon ilisou-ni a so paour meurbed; penaos eta galloud ho repari hac ho delc'her en ho zâ, ma na recevfent offranç ebet? te

a vell ervad, Michel, an traou-ze oll pere a gounter gant quement a levenez, a so eus ar styl goz, pe m'ar d'e guell ganez souben astomet.

MICHEL.

Conveni a rez-ta, ganèn, ar vech ma e laqua an autrou person en he c'hodel arc'hant ar scabellou hac ar c'hadoriou.

PHILIP.

Non pas, Michel; non pas certenamant, rac an arc'hant-ze eo ar rent principal eus ar fabricou pere a receo ouspen-ze ar produ eus ar gwest hac ul loden eus ar c'hasuel; hac evel-se an tor, mar deus da yiana tor, a dle coueza var ar c'houarnamant pini en deus etablisset conseillou ha fabric ha great al lezennou hac an ordrenançou evit o regli hac o gouarn.

MICHEL.

Lavar din-ta, Philip, petra a ra ar fabric gant ar renchou-ze.

PHILIP.

Choum tranquill, ar fabric ne

deus quet a ezoum da c'hoëzi evit dispign e arc'hant; an total a so scan meurbed, hac evit e gonta, n'eo quet necesser beza eur chiffrer habil bras. A ne quet ar fabric eo a bae quement o deus un implic benac en ilis? Ne quet ar fabric eo a so carguet da zalc'her an templ e stad vad, da brena ha da repara al lingiri hac an ornamanchou? A ne quet hi a bourve da oll ezoumou ar religion? A te a lavaro eo ar memprou eus ar c'honsaill a fabric oll ivez laeroun ha trafiquerien fallagr? Guel neuze, Michel; ma na respetes den ebet, den ebet ivez na respeto ac'hanot : an oll a dec'ho diouzit evel ma tec'her dious an aëret-viber a dious an teodou fall. Tec'het a raint diouzit evel dious an aspic ouz pehini eo comparachet an droug-coumzerien.

Gouscoude pa emaomp e trein, continu bepret a lavar din a te a zo c'hoas un dra benac o poëza var da galon var sujet ar RELIGION-ARC'HANT.

Hola ! Phi'lip , aouallac'h ! Mar d'emaout e trein , evidon-me ne maoun quet evit bremâ ; te a gount deomp an traou-ze oll evel ar greün en da chapelet , mæs varc'hoas marteze , me a deui ivez var zro.

PHIRIP.

Allon-ta , Michel , varc'hoas ; convenet eo ; mæs tach dreist oll da studia mad da guentel.

GREGOR-MASSALA.

Divezat eo déjà , va mignounet ; mont a reomp brema da echui hon nosvez-veilla evit mont da gousquet ; varc'hoas da nos e continuimp da zelaou ar conferanç eus an daou zen yaouanc-mâ.

YAN.

Philip ne d'a quet fall gantàn.

HELENA.

C'hoant en deus da gonvertissa he gamarad Michel.

PAOL.

Nec'het eo déjà ar paour quæz Michel gant Philip ; ar ræsoun vad discleriet gant gouizieguez ha gant

loquanç, a zo diez bras enebi ounti.

MARI.

Allon! Allon! Lam da Vichel var greiz he guein evit ma vezo furroc'h ha ma teui hivisiquen da lezer a gostez an Autrou Roussel hac he scridou.

Eilvet Conferanç.

Continuation eus a gonferanç Michel ha Philip.

GREGOR MASSALA.

Ar brud eus an disput a ioa bet etre Philip ha Michel var sujet ar RELIGION-ARC'HANT, o veza redet e berr-amzer partout dre ar c'harteriou tosta, en em gavas anternos eur foul vras a dud e ty an intanvez Michel evit beilla.

Lavaret ez oa dre ar villagen penaos map an intanvez a yoa bet corriget a zoare gant Philip, hoguen penaos heman a yea ivez da gaout he dro. Bez ez oa deja tost da un

heur abaoue ma oa commancet ar
 veilladec, a ma edo Michel o lenn
 scridou an autrou Roussel, a gous-
 coude ne velet quet c'hoas Philip;
 ebet o tostet. Darn eus ar gompag-
 nunez a gommance da gredi pe-
 naos ne zeue quet Philip var dro
 gant an aon en doa rac Michel;
 hoguen darn-all o doa cavet, en
 nos diaroc, re grê a re c'hallou-
 dus ræsoniou Philip evit gallout sup-
 posi e zache a dren quen eaz; Michel
 e-unan memes n'en em gave quet goal
 sur eus e affer, p'eo guir penaos
 diouz an ueûz aneza, e oa anat
 d'an oll e teuje Philip ivez da veilla;
 mez souden er c'hlever oc'h antren
 en ty, ha Michel-ar-Bibliot, goude
 beza evel ar c'hustum nevez hac an-
 cien dislonquet a henep hor beleien
 mil injur ha mil outrâch, a zis-
 clery er c'bis-mâ he ræson pehini
 a seblant dezâ beza ar greva hac
 an derrupla eus an oll ræsoniou.

Eur belec mad, Philip, a dle imita
 ar C'hrist e peb tra; hoguen ar
 C'hrist a rae he oll œuvrou mad a

ne guemere morze netra digant den. Mez hor beleien a ra tout-a-set ar c'hontrol; rac ne reont an distera tra nemet paet mad e vent, nemet arc'hant a ve countet dezo var al leac'h; ne erbetent quet memes un den maro nemet roet e ve arc'hant dezo araoc.

PHILIP.

Ne quet pouner da fortun, Michel, quen neubeut a va hini-me; mez bez ec'h eus eur stad a vuez pini, pa labourez, a fournis dit pé a dra evit beva; hoguen, ma c'homfet hep rei netra dit evit da labour, petra lavarfes var guement-ze?

MICHEL.

Petra lavarfen?

PHILIP.

Ia, petra lavarfes ma refusset dit ar recoumpañç dleet d'as poan?

MICHEL.

Allon-ta, Philip, nemaout mui er question; me n'em eus nemet poan va divrec'h evit beva, evel m'er gouzout, ha den ne refus din ar pris a dal va labour; mez ar

veleien a so paet gant ar c'houar-
namant, ha gouscoude ne reont
quet eur beden memes en ho fron
nemet arc'hant o dese; hoguen eta
ar veleien a so Pharisianet pere a
dorr lezennou Doue, ha pere ne
baouezont o cusulia d'ar re all rei
cals, d'an ampoënt ma viront tout
evito ho-unan.

PHILIP.

Ne baouezont evit guir o preseg
e cador ar virionez d'an dud gal-
loudec ha pinvidic eus ar bed da
ranna eul loden eus ho madou gant
ar beorien gueiz ha gant an dud
clan hac affliget pere a souffr; e
quement-ze ec'h imitont Jesus-Christ
Pa guemeront un dra bennac evit
pedi, er c'hemeront bepred digant
ar an dud pinvidic; mez james digant
re baour hac ezoumec da bere e re-
servont memes ar pezh a recevont;
bet oun pell amzer chorist hac ec'h
hallan testenia dit ar virionez-mâ
ha d'an autrou Roussel memes pini
en deus quen touellet da speret.

MICHEL.

Hola, Philip! da beleac'h an diantr
e zes-te ganen?

PHILIP.

Michel, clevet ec'li eus ar pro-
verb-mâ hep douetanç : « lavar din
piou a hentes, ha me a lavaro dit
piou out.

Abaoue ma c'hentes eur certen
assamhle euz a behini em eus clevet
parlant en eur façon neubeut meu-
leudius evit-hi, me gaff ac'hanot, va
mignoun, dishevel bras dious quent,
ne deus nemeur, ez oas un den
chalmant, leal a leun a zouçder;
hoguen bremâ out deut da veza
eur chicaner hac eur ræsouner a
dreuz hac a hed, en eur guer, eur
ræsouner hep ræsoua; caout a res
ato leac'h da damall ha da vlam
an traou justa ha lealla; caout a
res abec e quement a rer pe a le-
verer; c'hoant ec'h euz absolutant
da laquâat ar reform partout, be-
tec en llis mêmes; mez abars ma
c'helli strinca er da ifern nev
hor beleïen pere evit doare, a g

meres oll evit droug-sperejou, e renquo da gleze beza quær galloudus hac hini da baëron Sant Mikeal.

MICHEL.

Gant quement-ze oll, Philip, ne respountes netra d'am c'hestion; mez n'oun quet estonet; rac ar Philipet peur liessa, pa sântont beac'h var ho c'heïn, en em four en toënnou evit cuzat.

PHILIP.

Ne glasquàn toën ebet evit cuzet en da raoc, Michel; rac ne gavàn quet ac'hanot eur sparfel dangerous tam an oll, quemer patientet; ne golli netra evit beza guedet un ne-beut; lavar dîn-ta; bremâ ez eus c'hoac'h mis, n'ez poa nemet vad da lavaret eus hor Persoun; cetu te hirio chenchet oll; e leac'h ar vouez douç ha carantezus eus an danvad mad ha fidel, ne c'heuz bremâ nemet ar yud hac ar c'hiri estranjus eus a eur bleiz arraget! ne velles partout hirio nemet fallagriez ha troumplezounou, hor beleïen guez ne diut mui dirac da zaoulagad ne-

met e-guis pa lavarfen, speçou ane-valet gouez ha feiô, heb ene hac hep santimant vad ebet! O c'hon- sideri a rez evel loënet furius pere a zevor gant crizder ho faressionis quic hac esquern! rebech a rez dezo questou ha traou all hep evez na trugarez ebet! fellout a ra dit e ve bepred digor ho yalc'h d'ar beo- rien; mez ne fell quet dit accordi dezo an eazamant da ober an disterra alusen! Mont a ran hirroc'h; fel- lout a ra dit mêmes e ve lammet diganto ar voyen da veva hervez ho stad hac ho c'hondition!

MICHEL.

D'ar question, Philip! d'ar ques- tion! re dez quet d'ar feat; ne respountes netra d'am rezounamant.

PHILIP.

Bez disourci, va mignoun; arat a rin ganez betec an talarion, hac an talarion goude-ze.

MICHEL.

Bon!

PHILIP.

Lavaret a rez penaos eo red a-

grenn d'an Autrou Persoun ober
evel a rea guèch - all hor Zalver
Jesus-Christ.

MICHEL.

Parbleu, Philip! cetu te erruet.

PHILIP.

Hervez da zantimant eo red dezàn
chench an dour e guin pa vanquo ar
guin hervez an occasion, a pa vezo
e unàn privet eus a bep tra, e
vezo red dezàn maga, gant eur bara
pe zaou un niver considerabl a dud;
eur goulenner dreist-voder Michel,
e cavàn ac'hanot.

MICHEL.

Ah!... Gued un istant va mig-
noun, gued un istant; d'ar feat!
Oh! n'em boa quet sounjet en dra-ze!

PHILIP.

P'en em emeller da attaqi ar
re all, Michel, e renquer calculi
mad da guenta ha sounjal petra da
lavaret; gout a reaz en em zifenchen.

MICHEL.

Ingal eo an dra-ze; respount be-
pred d'am ræzounamant.

PHILIP

Penaos, Michel, e fell dit e respounten ? Ne deus mui netra var an tapis.

MICHEL.

Caër az pezo lavaret; cleo, Philipic; ne c'houlennàn quet e raffe ar veleïen burzudou; mez dezirout a ran e teuffent da imita ar C'hrist guella ma c'hellint.

PHILIP.

E pe feçoun-ta e caff dide ne imitont quet Jesus-Christ ?

MICHEL.

Dre exempl, daoust a Jesus-Christ hac èn ne brezegue quet d'ar bobl hep goulen morze netra ountàn ?

PHILIP.

Hac hor beleïen ivez.

MICHEL.

Daoust a ne baree quet ar reglan hep quemeret liard ?

PHILIP.

Hor beleïen, a ne visitont-hi quet ivez an dud clàn hac affliget hep guedal netra diganto ?

MICHEL.

Nac an enterramanchou?.....

PHILIP.

Oh! eyit an taol-màn, camarad, out quemeret a feçoun; en em blantet out er rouët evel ur pesq. Hor Zalver, Michel, ne rea quet a enterramanchou.

MICHEL.

Lavar adarre! leal eo da gaos; dommach eo gouscoude, rac me a grede delc'her crog en da borpant, a pa dal, e tec'hes bepred d'iganàn evel eur silien.

PHILIP.

Hep redet goal vuan.

MICHEL.

Bez ez eus gouscoude tud habil pere a lavar ar pezh am euz lavaret.

PHILIP.

Ne lavaràn quet nan dit; bez ez eus er bed qument a c'haouyadet hac a droërienqueïn d'al lezen vad!

MICHEL.

Lavaret a reont penaos e verzer ar vadiziant.

PHILIP.

Varlene, Michel, e oaz bet paëron hac e c'houzout mad penaos an dud habil-ze o deus lavaret gwyer.

MICHEL.

Lavaret a reont penaos e verzer ar gommunion.

PHILIP.

Bete vrema, va mignoun Michel, ec'h euz great da basq bep bloas hac e c'houzout penaos an doctoret-ze ne leveront quet ar virionez.

MICHEL.

Mez lavaret a reont choas penaos e verzer ar remission evit ar pec'hejou hac an induljançou, ha penaos ne laqueont quet a bris huel var ar pinigennou.

PHILIP.

Alies auallac'h out bet o coves evit gouzout ervad penaos o deus c'hoas var ar sujet-se troët quein d'ar virionez.

MICHEL.

Guir eo, var a velàn; o deus

lavaret gueyer, bah! n'em oa la-
queat evez ebet ouz an dra-ze;
mes c'hoas; lavaret a reont penaos
e roër deomp evit arc'hant dispan-
sou evit ar c'horais, ar yuniou hac
an abstinanç.

PHILIP.

Perac, va mignoun, e teuez-te
da repeti ar c'halomniou-ze, pa
zeo guir penaos ec'houzout sclær
o deus bepred lavaret gueyer ha
bepred nac'het ar virionez?

MICHEL.

Er found, cetu hi aze avancet!
Mar leveront gueyer, d'en n'o c'hredo

PHILIP.

Cetu, Michel, ar pez a droumpl
ac'hanot. Bez ez eus certen tud cu-
rius pere a gar clevet parlant eus
a draou nevez; pere a garfe e ve
troët ar bed var an du-var-henep,
evit gouzout a brao e ve goude-ze;
pere a zezirfe e ve savet an ifern
hac e flammou dreist ar firmamant
ha disquennet ar barados da vouë-
let an douar, evit guelelet a caër

e ve an dra-ze ! Pere a lavar penaos ar guir religion a so re goz ! Bez ez eus tud, eu eur guær, pere a zo countant bras e vent troumplet o-unan. Dezo eo en em adresser amâ, leveromp gueyer bepred, a leverer ; ma ne gred quet un darn ac'hanomp, re all hor c'hredo ; choum a rai bepred oc'h ar mougueriou un dra benac eus a roudou luguernus ar velfeden !

MICHEL.

Mez erfin, perac ar veleïen ne raffent-hi quet evel an ebestel guec'h-all pere a yea da brezeg ar *c'helou-mad* a villagen-è-guillagen, a garter-è-carter, goullo ho yalc'h, a ganto heb mui quen eur vazic en ho dourn hac eur vantellic dister dreist ho diouscoas ; cetu a-ze ar pezh a rea ho oll vadou.

PHILIP.

N'em euz quet a boàn o credi penaos ma ve red ober quement-se evit savetei an eneoù, hor beleïen er graffe gant levenez hac hep

enebiez ebet. Mes te, Michel, parlant deomp gant franquis; ma teuffe varc'hoas an Autrou Persoun d'en em bresanti en doare-ze en hor guillagen, a ne vez-te quet ar c'henta o tamall ar c'houarnamant eus e ingrateri en e guènver? A ne lavarfes-te quet penaos ar c'houarnamant pini en deus en em rentet mestr eus a oll vadou an ilizou hac eus a re ar c'hlerge, a dleffe da viana procuri eur voyen benac dezàn da veva ha d'en em visqua, a non pas e lezer tout-à-feat var divrec'h he baressionis? Cetu a-ze, me zo sùr, ar pez a lavarfes, a cetu justamant ar pez a ra ar c'houarnamant.

MICHEL.

Mez en amzer an ebestel ne doa quet a gasuel.....

'PHILIP.

A ne varvet quet gant an naoun.
 Mar querez assuri ha goarantissa d'an Autrou Persoun eur voyen convenabl da veva ha d'eu em

antreteni, me zo sùr dit, Michel, e tilezo ganez gant joa ar paour quæaz cazuel-ze pini a dourmant quement da speret, a zireis quement da voeden-benn, hac a ra dit ober quement a voad fall ! mez, va mignoun, etrezomp-ni, lavar din e guirionez, a te eo a c'heuz forget hac invantet an oll attaquou-ze ?

MICHEL.

Me ! eus a beleac'h, Philipic paour ! n'em eus quet quement-se a speret ; ne zoungen quet mêmes enno bete m'eo erruet ar mercer er vro gant e levrou bian.

PHILIP.

Abaoue ma c'heuz lennet al levrou-ze, en em gaves hep douetanç eürussoc'h evit na doaz diaquent.

MICHEL.

Eürussoc'h, Philip ? ar c'hontroll beo a so erruet ganèn ! al lectuër am eus great anezo a zo o ruill nos-deis dre va speret hac am zourmant cals ; eur fri cùrius aouallac'h

am euz, ha c'hoant am boa da
c'houzout certen traou.....

PHILIP.

Guell ez pize great, d'am avis,
evit delc'her da goustianç e peoc'h,
o pedi ar mercer agreabl-ze da
basseal he hent hep prenâ netra
digantàn. Al lectur dangerous euz al
levrou a c'heus quemeret, e deus
troulet da squiant ha carguet da
speret eus an doctrinou pernicious
hac euz ar c'halomniou detestabl
forget gant an artizanet fall-ze pere
a gri quement var an arc'hant, a
ne glasquont gouscoude ho-unàn
nemet an tù hac ar voyen da zes-
tum tenzor var tenzor, en eur brezeg
c'hoas aviel an droug-speret; ar fals-
doctoret-ze a fell dezo distruja ar guir
religion en hon touez; clasq a reont
ar penn hac an dro da vouga er
c'halonou fidel peb respet ha peb
santimant vad evit-hi hac he mi-
nistret. Me a barife ganes, Michel,
ne ouzout quet memes anaont ar
guir autoret o deus scrifet al levrou
amp'ezounet-se e pere oump tretet

ganto a *bapistet*, a *idolatret* hac eus
a hanoïou all c'hoas agreabl bras,
m'en assur.

MICHEL.

N'em euz e guirionez anaoude-
guez ebet anezo.

PHILIP.

He bien ! mont a ràn da lavaret
eur guær dit var ho sujet.

MICHEL.

Arça, Philip, gout a rez-ta tout
quement a dremen, evit doare ez
euz staguet dit ouz da benn eur
fri curius.

PHILIP.

Ne ! ouzàn quet oll ; mez eul loden-
nic hepquen ; suffit eo ; hirio,
Michel, evel a ouzout, e renquer
beza simpl evel ar goulmic, mez
ivez prudant evel ar serpent.

MICHEL.

He bien ! guelomp un neubeut
a be seurt fabric e teu an oll scri-
dou-ze.

PHILIP.

Ar pez e zàn da lavaret dit am
eur clevet gant au Autrou Saoz-se

pe guentoc'h Irlandat pini varlene
 a choume en un ty caër var ar
 meaz tost d'hor guillagen. An
 Autrou-mâ a oa Catholic evel e guen-
 vroïdi an Irlandisien, hac evel ma
 labouren en e jardin, em beze aliès
 occasion da gauzeal gantàn en eur
 feçoun familier. Counta a rea dîn
 gant coumziou touchant ha tener
 meurbed ar malheuriou euz he vam-
 brô hac an injustiçou cruel euz ar
 Zaozon Protestant pe Hugunot.

MICHEL.

N'ema boa quet c'hoas clevet an
 traou-ze.

PHILIP.

Lavaret a rea dîn penaos hirio
 c'hoas, he guen-vroïdi a yoa con-
 traignet, hervez lezennou ar vro,
 da baëa an deog pe an decvet
 da vinistret Hugunot be Brotestant,
 hac an dra-se er paressiou memes
 eus a bere an habitantet a heülie
 ar religion Gatholic; enno an oll
 rentchou a zo dezo petra benac ar
 vinistret Hugunot n'o deus netra
 da ober an oll, er paressiou-se,

hac e peleac'h ne n'em bresantont aliès nemet evit touch ho arc'hant. An Irland a zo eur vro quer paour ha quer reûzeudic, ma vez obliget avichou ar vinistret-se da gaout Soudardet pe tud a justic evit ober o faëa. ! A gouscoude, euz he gosiez, ar guir bastor, ar mignoun, an tad tenerus eus an oll dud reûzeudic, en eur guer, ar Persoun Catholic pini a ra a-grenn al labour, n'en deus quén da veva nemet ar pez a blich gant e baressionis da rei dezan.

MICHEL.

Gouscoude e leverer penaos ar Zaozon a zo tud quer generus ha quer prest da ober vad.

PHILIP.

Cetu ivez ar pez a lavare din an Autrou-ze : evitan he-unàn n'en em gave morse quer joaüs ha quer countant evel pèn deveze great an aluzen, pe gavet un occasion all benac da ober vad. Hoguen, ne damallonp quet amâ an nation saoz oll ; pell diouz quement-se ; ne

goumzomp nemet deus an autoret
divez euz ar scridou ifam-ze com-
poset a henep hor religion santel
ha scuillet dre oll er vro-màn; rac
n'euz forz piou benac e vent, an
dud honest euz a vro-Zaoz n'o ap-
prouvint quet. Testou o-unàn eus
ar soummou bras dreist-voder a receo
ar c'hlerge Hugunot, penaos ne vent-
hi quet doaniet ha fachet o velet
e clasquer tremen evit tud avari-
cius, tud digalon hac hep coustianç
ebet, ar c'hlerge Catholic eus a
Franç quer paour ha quen davan-
tec, a gousscoude quer scouëriuz ha
quer santel!

MICHEL.

Philip, va mignoun, var vell e
zez bepred; cetu a-ze traou nevez
evidòn. Penaos! ar vinistret Hugu-
not a receo ivez goprou a rentchou-
bras!

PHILIP.

Penaos e veffent-li, ma ne recev-
fent netra? A n'eo quet red dezo
ivez destum pe a dra evit sevel hac
argoulaoui ho bugale.

MICHEL.

Guir eo an dra-ze; an nep en deus famill, ne vanq quet a breder dezàn; souezet bras oun e ve permittet an dimezi da dud a ilis

PHILIP.

Tud a ilis, Michel? Ar re-ze ne dint quet tud a ilis, m'en assur dit; rac ne reont na ne gredont ar pez a zesq deomp ar guir ilis; doctoret pennec int pere a nac'h autorite hon Tad Santel ar Pap; ho oll zourci eo afferou ar bed ha fortun vad ho bugale.

MICHEL.

Nac an eneoù?

PHILIP.

Tao din, Michel; ar vinistret Hugunot n'o deus enchrès ebet var ar sujet-se; ne quet hounnez eo ho affer!

MICHEL.

Eur Ministr dimezet, eur belec fortuniet! cetu aze coumziou estranch assambles! A ne gaf quet dit, Philip, e ve un dra bennac goloet ha !uch en traou-ze oll?

Perac-ta, va mignoun?

MICHEL.

Abalamour m'am boa laqueat em speret traou all dishenvel. Evel m'am eus alies o c'hlevet o lavaret penaos hor beleïen a rea arc'hant a gument a selle ous ho c'harg, e creden e guirionez e voa ar vinistret hugunot tud leal ha disinterresset o-unan, ha penaos ne brisent quet memes receo netra evit o foan, ha dreist-oll, al leveou bras!

PHILIP.

Va faour quez camarad! A te a zo yaouanc da vin en traou-ze oll! Nac hi o deus da visquet a feçoun, Michel! Quea! gouzout a rez couls ha me penaos an dud disinterresset-ze, e Franç memes hac a zirac da zaoulagad, ne granchont quet var ar rentchou-ze pere o deus an ear da zisprijout quement. Evit preuven eus ho lealdet hac eus ho neubeut a interest, e c'helfen henvel dit eur gear e Franç, e pehini n'euz quet certenamant a gant hugunot Gall;

gouscoude ez eus enni eur Ministr
 protestant pini en deus laqueat ac-
 cordi dezan ar zoum a zaou vil lur,
 e titr a bales hac a logeamant eno-
 rus, hep counta c'hoas ar soummou
 a receo digant e guen-vreudeur an
 hagunodet all!

MICHEL.

Evit doare an dud vad-se ne griont
 var an arc'hant nemet abalamour ne
 hellont quet, hervez ho desir, ras-
 tellat auallac'h o-unan. N'em eus
 douet na c'hoariont ar gomedii, a
 ne dint nemet farcerien ha furluqui-
 net din da sevel var un theatr! Far-
 çal a reont e guirionez p'o deus an
 hardiseguez da dreti hor religion eus
 a *religion arc'hant*, ha da lavaret de-
 omp en hor bisach ha gant un ear
 quen trenq, penaos e renqfe hor be-
 leïen mont da breseg ar bissac'h var
 ho scoas hac ar vas en ho dourn.

PHILIP.

Goassoc'h a reont evit farçal, Mi-
 chel; rac, dre ho feçoun da ober,
 e tisquezont un hypocrisi abominabl.

A-dra-sur.

PHILIP.

Un hypocrisi horrubl eus a be-
hini an autor brudet Yan-Vadezour
Rousseau en deus lezet ganeomp ar
poltrèt-mâ :

Humbl a zianveas, modest en he langach,
E-man an honor rust peinetet var he bisach;
En he oll freposiou e rêa al lealdet,
An cünder; ar feis vad couls hac ar vueldet;
Var he muzellou sac' ur mêl pur a ziver,
He c'hrister a seblant sioul ha leun a zouç-
der;

He oll vœuou d'an eê a baris c'hoas sevel,
He vanite a guers he daoulagad izel;
Ar zêl ardant a guz he oll injustiçou,
Hac he laosquentez a visq ar ciliçou!

MICHEL.

Ne ouïen quet c'hoas e vige er
bed an seurt laboucet-se.... Hac er
broiou-all, Philip, hac èn a ya an
traou er memes feçoun?

PHILIP.

Ia, va mignoun quèr, e quement
leac'h m'o deus an heretiquet na-
c'het ha dispriget quelennadurezou
an llis santel catholic. n'o deus quet

gouscoude dispriget ha dilezet he madou; gouzout a reont brao ha dereat digueri ho godellou evit receo he leveou.

MICHEL.

Lavaret a rer cousgoude penaos an dud distag-ze diouz madou ar bed, a ra sacrificou bras en arc'hant evit scuilla ha distribui un niver considerable a levriou (hanvet Biblou.), ha penaos memes e cassont prezeguerien pe vissionerien er broiou estren.

PHILIP.

Missionnerien, Michel? tao din! te a fell dit lavaret librierien pe varc'hadourien levriou pere a ya gant ho graguez ha gant ho bugale, ha gant pemp pe c'hueac'h couffrat *Biblou* evit en em etablissa er broiouze epad eur blavesiou bennac; dre voyen eur bansion vras a vo dezo pep bloas ho c'henvreudeur huguodet eo eaz ha facil dezo quementse. Choas a reont evit ho demeuranc eur guær-vor benac e pehini ne deus an nep danger evito; ac'hano eo e laqueont scuilla ha distribui e

calon ar vro un d'iver bras eus al levriou-ze pere ne lenner quet, abalamour ne gaver deu ebet evit ho explica. Question d'ar brezeguerien hugunot da exposi ho buez evit convestissa ha savetei an infidelet, oh! n'euz quet a zanger e zaffent d'en em frota ouz an dra-ze! evit feat a vissionnou an dud-ze a zo fur a poellec evel aëred.

MICHEL.

En effet, clevet em eus alies parlant eus a gals a vissionnerien pere a zo bet merzeriet evit ar feiz; mez n'em euz morze clevet lavaret e vige preseguer hugunot ebet anezo; nan, Philip, pas unan an disterra.

PHILIP.

An dra-ze, va mignoun, ne hell quet beza en un doare dishenvel; ar bastoret hugunot, evel an oll heritiquet all o deus abandonet ar guir ilis ho mam pini ho mague deus ar feiz ha deus ar garantez divin. Ho charite ne helle beza nemet ur charite hervez ar bed hac eur garantez naturel petra bonac a raffent, e feat a zoctrin, ne

hellont nemet distruja ha non pas
 quelen na quentellia mad. Occupet
 nos-deiz da scuilla ho levriou fall
 dre ar vro, ha da laquaat ar strif
 hac an disunvaniez e touez ho ame-
 zeien, hac an dissacord e pep leac'h,
 e teuont gant un hardiseguez ar-
 gassus da represanti deomp hor pas-
 toret evel mercerien pere a verz
 comziou Doue; guir vleizi int, emezo
 guisquet gant croc'hen un danvad!

MICHEL.

An dra-ze, Philip, a so parlant
 teo!

PHILIP.

Respontomp dezo : ar guir bas-
 tor, ar pastor-ze pini en deus re-
 cevet he garg apostolic digant hor
 mam santel an ilis, fountet gant
 Jesus-Christ e-unan pehini a so gui-
 rion ha da viquen, hac eus a be-
 hini sant Per hac e successor et eo
 ar pennou guelus; ar guir bastor-
 ze, a leveromp, a gar gant caran-
 tez hac eunder e zenved pere a
 c'houarn hac a zifen evel un tad
 mad.

Evit beza a-grenn dezo en deus re-
nonçet a volonte-zvad d'an oll douç-
der ha d'an oll joausdet a helje da
gaout en he famill he-unan. Hoguen
oc'h an oll ec'h apparchant evel
ma c'happarchant an oll outan.

Evit savetei un ene infidel hep
miquen, evit preservi un danvad
maleürus pelleat dioutan, eo prest
d'en em exposi, non pas hep mui-
quen d'ar brassa dangerou, mez da
rei he vuez memes, ma ve necesser.
Tad d'an dud reuzeudic, consola-
tour d'ar re affliget, mignoun d'ar
yaouanquis, hencher ha quelenner
d'ar vugaligou, mad-oberour da lod,
cuzulier da lod-all, en em rent tal-
voudec ha precius d'an oll. Henor
eta d'he garg santel! Henor d'he gou-
rach ha d'e garantez pastoral! Ho-
guen mez ha dismeganç d'ar re a
felfe dezo e stlabeza hac er c'holl
gant teodadou ha droug-coumsiou
miliguet! Mez d'ar re pere, goude
beza er goloet gant ar sanq eus ho
e'halomniou cruel, a zeu neuze d'er
presanti d'ar bobl, disleber ha de-

figuret oll, en eur lavaret dezan :
sell, pobl, cetu aze da velec! Sel-
lit, pareSSIONIS, cetu aze ho pastor.

MICHEL.

Terrubl eo an dra-ze, Philip, en
anzao a ran.

PHILIP.

Pilat guech-all goude beza laqueat
scourgeza hor Zalver Jesus-Christ
en eur saçon estranch meurbed, en
discouezas er stad-ze d'ar Yuzevien
en eur lavaret dezo : « ECCE HOMO! »
mez pebez diffaranç, pebez dishen-
velidiguez etre santimanchou ar
gouarner romen ha re an huguno-
det! Pilat da viana en doa c'hoant
da zavetei hor Zalver a d'en tenna
ma vije possubl, eus a dre daouarn
he vourrevien; hoguen ar brotes-
tantet ne glasquont goal-vruda hor
beleien nemet gant an dessin cris
e vent disprijet, casseat ha dilezet
gant an oll, bete memes gant o
denved fidella!

MICHEL.

Doaniet eo va c'halon pa zoun-
jan er goall-dretamant pini a zes-

tiner ma ve possubl, d'hor beleien
gueiz!

PHILIP.

E quement-mâ, va mignoun, ec'h
imitont c'hoas ho mestr divin hac
an ebestel santel pere a so bet perse-
cütet, calomniet, carguet a vallo-
siou, prisouniet ha læqueat d'ar
maro!

MtCHEL.

Ho fatiantet hac ho douçder a
zo admirabl; en anzao a ran! anaout
a ran e souffront cals; anaout a
ran eo injust ha disleal ar fæçoun
da ober eus a bers an hugunodet
e quenver ar veleien gatholic. Gue-
let a ran sclear penaos ar re-man
ne espernont na poan na danger
evit protegi ha quelen ho faressio-
nis, evit sicour ha soulagi ar beo-
rien, en eur guær, evit difen her-
vez ho galloud, caos an intanvezet
hac ar vinoret

PHILIP.

Evit finissa, va mignoun, hac evit
prouvi dit ar virionez-ze, selaou
assemblez ganen an exord pe ar

goummançamant eus ar sermoun a reas ar missioner santel ha courachus *Briden*, en unan eus ar c'henta ilisou eus a Baris, ha dirac ar gompagnunez huella hac enorussa eus ar gwear-ze.

Ar prezeguer Briden :

« E presanç un assemble quen
 » nevez evidon, va breudeur quer,
 » e seblant din penaos ne dleffen
 » digueri va guenou nemet evit gou-
 » len trugarez ouzoc'h e faveur eur
 » missioner paour dibourve eus an
 » oll squiant hac eus an oll dalan-
 » chou a felse deoc'h a ve, pa ves
 » question da barlant deoc'h eus ho
 » silvidiguez diouz pehini e tepant
 » ho ponheur pe ho malheur eter-
 » nel! hirio gouscoude e santàn o
 » c'henel em c'halon santiman chou
 » dishevel; ha mar bezàn humiliet,
 » na gredit quet e teufen d'en em
 » jala ha d'en em nec'hi abalamour
 » da guement-se. Doue ra viro! va
 » breudeur, e sonch-fe eur ministr
 » da Jesus-Christ caout ezoum eus
 » a iscus ebet diganeoc'h; rac n'eus

» forç piou bennac e veac'h, ne
 » d'oc'h nemet pec'herien eveldòn-
 » me. Dirac ho Toue ha va hini en
 » em santàn hirio presset da squei
 » var boull va c'halon.

» Bete vremâ em eus prezeguet.
 « aviel ha lezennou Jesus-Christ e
 » templou goloët gant un nebeut
 » colo; prezeguet em eus ar rigol
 » eus ar binigen da dud reûzeudic
 » pere u'o doa quet a vara da zi-
 » bri; annoncet em euz d'an ha-
 » bitantet vad divar ar meaz ar
 » guirioneziou spontussa eus va re-
 » ligion; allas! Petràm euz-me great,
 » malheürus ma zoun! doaniet hac
 « encrezet em euz ar beorien, ar
 » vignounet guella euz va Doue!
 » taolet em euz an drubuill hac ar
 » c'hlac'har en eneou simpl ha fidel-
 » ze pere a dlien da veza consolet
 » gant truez ha compassion outho!
 » hoguen amâne velàn dirazòn nemet
 » tud pinvidic ha galloudus euz ar
 » bed; ne velàn dirazòn nemet ty-
 » rantet cruel ha persecutourien
 » iffam dindàn galloud pere e se-

» blant dîn clevet o ouëla hac oc'h
 » hirvoudi ar beorien gueiz pere o
 » deus dilezet, an intañvez hac ar
 » minor pere o deus revinet! amâ
 » ne velàn dirazòn nemet pec'herien
 » divèzet ha caledet !ah! en Ilis-mâ
 » eo e tlien heb muiquèn prezeg ha
 » rei da entent gant mouez ar gu-
 » run, ar c'homzou terrupla hac es-
 » tlamussa eus an Aviel; er gador-mâ
 » hep muiquen eo e tlien lacat em
 » c'hichen, euz eur c'hostez ar ma-
 » ro pehini hor gourdrouz, hac euz
 » eur c'hostez-all, an Doue guirion
 » ha terrubl pehini a zeu d'hor
 » barn! crènit eta dirazon, tud
 » rog ha pervez eus ar bed! crènit,
 » tud avaricius ha criminel pere
 » a zo amâ oc'h va zelaou! crènit!
 » an necessite eus ar zilvidiguez,
 » an assuranc eus ar marø, an arvar
 » eus an heur spountus-se evidoc'h,
 » an difer a gonversion, ar varn
 » diveza, an niver bian eus ar re
 » c'hoazet, an ifern, ha dreist-oll
 » an eternite; an Eternite!.....
 » Cetu aze, va breudeur, var be

» vatier e - zàn da brezeg deoc'h
 » hirio; sujet terrubl meurbed pe
 » hini a dlien da veza reservet
 » evidoc'h-hu hep mui quen! hac
 » ezoum am euz-me euz ho meù-
 » leudi pini marteze am daonfe
 » hep o savetei? Doue a zo o vont
 » da remui, da douch ha da dômma
 » ho calounou, epad ma vezo he
 » vinistr indign o parlant deoc'h;
 » rac, anavezet em eus dre expe-
 » rianç he vadelez hac he drugarez;
 » neuze leun a horrol evit ho cri-
 » mou tremenet, e teuot d'en
 » em daoler etre va divrec'h en
 » eur scuilla un torrant a zaëlou
 » tennet eus ho taoulagad gant eur
 » c'heuz hac eur c'hlac'har gui-
 » rion. Hac a fors da gaout reinars,
 » em c'haffot eloquant ha nerzus
 » aouallac'h. »

(*Tennet eus a œuvrou ar C'har-
dinal Maury.*)

PHILIP.

Ar prezeguer Bridên, en distrô
euz ar broïou-pell e peleac'h en
doa great eur mad infinit, a bre-

zegas lezen Jesus-Christ gant que-
ment a onction hac a nerz e Paris
hac e cals a leac'hiou-all, ma con-
vertissas da Zoue un niver bras
a eneou : den ne helle resista ouz
an elevar pe al loquanç nerzus eus
he brezeguennou.

MICHEL.

N'emeuz quet a boàn o credi
dit, va mignoun; arrèt aze bremâ;
lez ac'hanòn da zounjal em zilvi-
diguez; oh ! bez sur penaos ne
glasquin mui disput ebet ouzit;
guelet a ràn mad penaos em eus
bet^e tor o vont da zelaou an dud-
se; mez varc'hoaz vintin, mar que-
rez, ni a yelo hon daou assablèz
da gass va levriou bian d'an Autrou
Persoun pini a raï ganto ar pez
a blijo gantàn. Guelet a ràn sclear
bremen penaos o deus an dud ha-
bil-ze countet dîn gant coumziou
douç evel ar mêl, faribolennou
pere n'o deus na penn na lost.
Mes m'en assur dit, Philip, penaos
mar paquont mui quen ac'hanòn,
e renquit beza un tammic finnoc'h.

Trede Conferanç.

*An douelez hac an anciandet eus
ar Govession.*

AN TAD A FAMILL.

Mont da goves a zo diez, a la-
var certen tud pere ne fell quet
dezo en em reconcilia gant Doue.

YAN.

Evidon-me e gaff ar govession
un dra necesser.

HELENA.

An nep en deus aoun da vont
da goves, en deus aoun na rengfe
chench a voall vuez.

PAOL.

Me a gleo cals o troug-prezeg
ar vedecinet, ha gouscoude, pa
gouëzont clàn, int ar re guenta o
c'houlen anezo.

MARI.

Ar veleïen eo ar vedecinet spi-
rituel; dezo eta eo e tleer en em
adressi evit paraa clenvejou an eneo.

AN TAD A FAMILL.

Mad e parlantes, Mari; guelet a ràn gant plijadur, va bugale, ha c'houi va domestiquet, e profitit eus an instructionou a ràn deoc'h; roït, me o ped, oc'h attantion d'an antretien-mâ var sujet ar go- vession, etre eur plac'h yaouanc fidel ha devot, un den touëlllet gant scrid an Hugunot, an tad Clemant, an abad yaouanc, he vap, hac eur C'habiten coz da behini ne blich quet ivez ar c'hoves.

THOMAS,

Lenner ar scridou hugunot ha map da ur perc'hen pinvidic eus a ur c'harter a Vreiz, d'ar plac'h yaouanc :

Eus a beleac'h e teueste, Madalen, ma zout quer cloq pichourellet gant da joubelinen; hervez da ear humbl ha modest, em be c'hoant da zi- vinout e vez bet o coves.

MADALEN.

Autrou Thomas, a pa ve guir ar pez a livirit, pe seurt abec a gavit em action? Quent e zeac'h oc'h

unan da goves quer reglet ha pep den; ha pa vijac'h bet continuet da vont ato ha faloc'h e vijac'h-hu bet?

THOMAS.

Cetu a-ze eur vazad vrao evit commanç; mez, Madalen, evit lavaret dit ar virionez, n'em eus quet cals a c'hoant da vont da goves evit ar moment-mâ; oh! Ma c'houffe an dud eus ar villagen-mâ ar pez a ouzoun-me, ia, m'o deffe anaoudeguez eus al levrouigou admirabl a zigacer deomp amâ evit hor c'hentellia hac hon instrui, e velfes souden eur c'hoari-all. M'en assur dit, Madalen, ne vezo quet clevet ar veleien oc'h eu em glem eus ar re a labour er c'horais-mâ na da basq. Ar goession ne deo quet quen necesser a ma sonch dit; christen-mad ec'h heller beza hep mont da goves.

MADALEN.

Ho! Ho! Autrou Thomas, mar doùn-me couls capotet evel m'er livirit, c'houi a so ivez, var a velan couls cavalier ha couls armet

evel jandarm ebet. Gouzout a rean e ouiac'h al latin; mez ne ouien doare e zoac'h quer goueziec var articl ar govession. Seblantout a ra din oc'h eus tanveat ha cavet delicias ar mêl a zo cuzet e doctrin an autrou hugunot-se pehini a velomp avichou o rodal dre ama, hac o verza levriou bian pere, var a leverer, a zo marc'had mad eston gantan! Gouscoude int deut deoc'h eus a bell bro, couls hac an almanach-ze e pehini eo prophetiset hep douetanç e vezo souden hor beleien quen dibreder ha quen disourci!

THOMAS.

Ne ra quet a c'hoab, Madalen; al levrouigou-ze a zo composet gant tud pere o deus sperejou angelic. Oh! ma cleffes an autrou hugunot-se o causeal, me zo sur dit, e ve ravisset da galon. . . . . Hennez, va merc'h, hac ar re all a zo capabl da rei neud aouallac'h da vlouera d'an nep ne leveront quet eveldo. . . . . N'o deus nemet dont, ha ni a velo.

Eur gur gaer, m'en assur. Ha credi a rit-hu e ve aoun o presanti dezo ar gombat? Meur a veach o deus bet clasquet affer hac o deus bet divar o fri. Mez pa zeo guir penaos e zit d'ho scol ha ma zoc'h rentet quen habil ganto, n'oc'h eus nemet dont henoz d'ar veilladec da dy hor c'hender Clemant. He vap a ya souden da receo ar veleguiach ha ne c'hed nemet he oad evit que-ment-se; neuze ec'h hellot ho taou causeal var an traou-se oil; gouzout a raimp dre ho conferanc, hac en a heller da vad en em zispansi da vont da goves; rac an dra-ze a goust deomp un neubeut, red eo en anzao.

THOMAS.

He bien, Madalen. Em berr da c'hoec'h heur me n'em rento e ty an tad Clemant evit disput oc'h an Abad yaouanc; bez oump bet camaradet-scol.

THOMAS. AR C'HABITEN COZ PAN-
 SIONNET, HE VIGNOUN. AN TAD
 CLEMANT, AN ABAD YADUANC,
 HE VAP. MADALEN.

AN ABAD DA THOMAS.

He bien-ta, va mignoun Thomas,
 evit doare c'h eus c'hoant da ober
 chench creden d'ar baourez quez
 Madalen pini, bete vrema, a oa eur
 verc'h quer sur ha quer fidel ! N'eus
 quet a zouetanç n'o pe cavet ar
 voyen d'e renta guelloc'h c'hoas..

THOMAS.

Ne bretantàn quet, evit renta
 guelloc'h ar plac'hic-ze, ober dizi
 chench creden na muoc'h na ne-
 beutoc'h; mez mar galler ober dizi
 mont d'ar Barados dre un hent sur-
 roc'h hac hep ma coùste quement
 dizi, ne gavàn quet e ve quement-
 se renta dizi eur servich fall.

AN ABAD,

Guir a livirit; hoguen n'eo quet
 eaz decida hac en a zo surroc'h
 an hent ha ziscouezit dizi eguet an
 hini a heul bremâ. Red eo, va mig-

noun; beza sur eus e affer, pa zounjer en em emellout da rei cuzuliou var eur sujet quer pouëzus ha quen important.

THOMAS.

Abad, pa roàn un avis bennac, e c'houzon da guenta er pouëza mad er valanç; evidôn - me a zo adverzour touët d'ar superstition, ha pa velan traou pere n'int quet gourc'hemennet deomp gand ar religion, e sao bleo va fenn, ha ne vezàn morze countant quent na m'evez lavaret va zantimant. Franquis am euz da gauzeal evel un all.

AN ABAD.

Guir eo; mez un den fur a dle da guenta sounjal mad en he affer abars en em avanç re hir, dindàn boan d'en em exposi da veza aliès disleal pe da viana temerer.

THOMAS.

Ne velàn quet un dievezded bras er pezh am euz lavaret; an oll o deus guir da lenn en aviel ar pezh a dleont da gredi evel ar pezh

a dleont da ober; hoguen Jesus-Christ ne lavar guær ebet e nep leac'h eus ar govession; red eo eta credi penaos eo bet invantet gand an dud.

AN ABAD.

Goall vuàn, va mignoun, e rezolvit ar c'hisionou; mez a lennet oc'h euz-hu gant evez oc'h aviel? Ha dreist-oll, hac er c'houmprenet oc'h euz-hu mad?

THOMAS.

Sellit, Abad, Iennit quantoc'h oc'h-unan : (SANT VAZE. *Chabistr* 18 *verzet* 18. --- SANT YAN. *Chabistr* 20 *verset* 23.) Cetu aze an andrejou brudet eus a bere en em zervichit evit souten ho caos. Hoguen, abad, cavit din enno ar guær con-vession, ha varc'hoas, mintin mad, me a yelo da goves.

AN ABAD.

Manific, Thomas, cetu c'houi erruet mad; presanti a rit din aze armou eus a bere en em zervichin evit o combatti; mez gouscouê

na spountit quet ; hor brezel a so ur
brezel etre daou vignon.

MADALEN.

Diouallit, Autrou Thomas; aliès
an epauletten ne vez quet eaz da
c'hounit;..... Ha c'houi, Cabiten,
diouallit ivez da goll oc'h hini....

THOMAS.

Selaouomp da guenta, ha gou-
de-ze ni a velo.....

AN ABAD.

Biscoas hor Zalver Jesus-Christ
ne barlantas en eur feçoun sclær-
roc'h na solanelloc'h eguet na reas
en andrejou-mà pere a ziscouezit
dîn. Abars e bassion, evel ma er
guelomp, er Chabist trivac'hvet
euz a Zant Vaze, en doa annoncet
d'he Ebestel an ampler euz ar
c'halloud o divige da exerci. Cetu
amâ he goumziou : » *Lavaret a
ràn deoc'h e gurionez penaos que-
ment o pezo liammët var an douar,
a vezo liammët en eé, a qument
o pezo diliamet var an douar, a
vezo diliamet en eé.* » Remerquomp

mad ar guær *quemant* pini ne except a-grenn netra.

Quentoc'h en doa lavaret da Zant Per ar memes tra goude beza anoncet dezàn dre ar c'houmziou-mâ penaos e vige ar penn eus an Ilis universel : « *Per* out, eme » Jesus-Christ d'an Abostol bras- » mâ , ha *Per* a signifi *mean* ; » hoguen, var ar mean-ze e sa- » vîn va Ilis..... Ha rei a rîndit alc'houëziou ar Barados.

Netra sclærroc'h evit ar c'houmziou-mâ, hac ar gousequanç o deus n'eo quet nebeutoc'h splam hac anat. Ar pec'het hep mui quen a zerr ouzomp dor an êvou, a certen eo penaos an hini a receo an alc'houëziou euz ar Barados, o receo evit diguemeret an dud santel ennâ; hoguen ne hell quet ober dezo antreal e rouantelez Jesus-Christ, nemet o lammet an ampechamant a zo pe hini eo ar pec'het.

AR C'HABITEN, *a vouez izel,*
d'an tad Clemant.

Cetu a-ze eur map deoc'h, tad
Clemant pini, ne rezoun quet fall.

MADALEN.

Cuzuliu an Autrou Thomas a
gouëzo er ster var ho fenn!.....

AN ABAD *a gontinu* :

Quement-mà bete neuze ne oa
nemet eur brómessa; an Ebestel
ne dlient quet beza casset da brezeg
nemet goude Ascension hor Zalver.
Mez un derveziou bennac goude
he resurrection, un nebeut abars
mont da gaout e dad eternal, ec'h
antren er Cènacl e peleac'h edo e
Ebestel, hac e lavar dezo : « *ar
peoc'h ra vezo ganeoc'h.* » Neuze
leun a splander hac a Vajeste,
e lavaras dezo gand eur vouez so-
lanel meurbed : « *Evel ma zoun
digasset gand va zad, o cassàn
ivez, va Ebestel.* » Hac o veza c'houë-
zet varnezo, e lavaras : « *Recevit
ar Speret-Santel. Ar pec'hejou
vezo distaolet d'ar re m'o pezo dis-
taolet dezo, ha bez e vezint dalc'het
ouz ar re m'o pezo o dalc'het oun-
to.* » Ar c'houmziou-ma ne helfent

quet beza sclærrroc'h; cetu an Ebestel rentet dreizo barnerien eus ar c'houstiauçou ha carguet eus ar c'halloud da zisteürel ar pec'hejou pe d'o c'henderc'hel. Hogueu.....

THOMAS, *o vont var goums an* ABAD.

Abad, diez bras eo credi e c'hellfe tud disteürel ho fec'hejou da dud all. Evit renta ar peoc'h da goustianç ar re a ziscouez caout queuz, ec'h heller, hervez va zantimant, lavaret dezo penaos Doue a zistaol dezo ho fec'hejou. Credi a ran penaos galloud an Ebestel guech-all ne helle quet mont en tu-all d'andra-ze, nac hirio hini ar veleïen ho successor.

AN ABAD.

Da lavaret eo e tleffe ministret Jesus-Christ caout bep tro eur revelation eus an eê hac eur c'halloud nevez. Hep douetanç, va mignoun, e fell deoc'h composi deomp un aviel nevez d'ho quiz; rac en andrejou eus ar scritur sacr pere oc'h euz discouezet din, e teuit da velet penaos Jesus-Christ

en deus discleriet a-grenn ar c'houn-troll d'ar pez a livirit. Disteürel ha quenderc'hel ar pec'hejou, ne deo quet heb mui quen discleria e zint distaolet pe guendalc'het : liamma ha diliamma ne signifie quet quen nebeut e vezer liamm et pe ziliamm; hac an alc'houeziou-ze eus a rouantelez an eê, pe seurt usach a bretantit-hu a rañ anezo Sant Per hac e successor et ? Mez selaouit quentoc'h eur goumparæ-zoun simpl hac eaz da goumpren. Bloas a zo pe var an dro, e oue hanvet an tad *Michaud* Sacrist gand ar C'honsaill a fabric euz hør par-rès; evel just e oue fiziet ennâ alc'houeziou an ilis; hac an dra-ze a oa, d'oc'h avis, evit lavaret d'an dud pere a zeue d'an oferen pe-naos an hor a oa digor; pe autramant, a roet e ouent-hi dezân evit digueri pe zerra an doriou en effet.

THOMAS.

Parbleü! eaz aguallac'h eo coumpren quement-ze; pa oa fiziet an alc'houeziou ennâ, e oa hep arvar

evit en em zervichout anezo; da glasq piou e zachel quen?

AN ABAD.

He bien! ha c'houi a gredfe e vige Jesus-Christ nebeutoc'h freaz ha sclear en he goumziou ha nebeutoc'h fur en e intantion eguet na oa ar memprou eur ar c'housaill a fabric oc'h henvel an tad *Michaud* sacrist? Ha c'hui a felse deoc'h n'en diyige accordet d'e ebestel nemet un autorite en apparanç pe eur c'hal-loud vean ha didalvoudec eus a be hini ne vige quet bet dlet dezo en em zervichout?

THOMAS.

Gouscoude eo scrfet en aviel :
« Piou a hell disteurel ar pec'hejou
« nemet Doue hebmuiquen? »

AN ABAD.

Me a helfe adressi deoc'h ar memes quistion, ha lavaret · scrfet eo el lezennou civil : « Piou a hell rei
» he c'hraç da un torfætour condao-
» net, nemet ar Roue hep mui-
» quen? » Gouscoude ar Roue a
hell lavaret d'he Vinistr : « me a ro

» deoc'h ar c'halloud da zina ha
 » da zelvra em leac'h he c'hraç hac
 » he bardon d'an den maleürus-se. »

THOMAS.

An dra-ze zo guir.

AN ABAD.

Evel ma zeo Doue offancet dre ar pec'het, eo guir, hervez ar rigol eus a guelennadurezou an Aviel, penaos Doue hep muiquen eo a hell disteurel ha pardouni ar pec'het; hoguen n'eo quet obliget d'en ober dreizan e-unan; libr eo var gement-se da fisiout e autorite en hini a blijjo gantan; hac adalec m'en deus accordet he bouar da un all, ar ministr-ze en em zervich euz an autorite divin pehini a zo aotreet dezan; hoguen Doue ne baoues bepret da ober en he bersonach. Pe seurt guir, livirit din, en dese un den marvel, eur preon douar da laquat harzou, d'ar c'halloud ha d'ar vadelez infinit eus a un Doue? D'an amzer ma prononças ar yuzevien ar c'houmziou-ze en eur vurmuri a henep Jesu-sChrist, hac araoç me-

mes, ar pec'het en effet ne vez quet pardounnet nemet gant Doue memes abalamour ne oa den ebet c'hoas a guement en divige recevet an autorite-ze. Hoguen pa etablissas Jesus-Christ he veleguiach divin ha ma roas d'an ebestel ar garg memes pini en deus recevet he-unan digant he dad, e fizias dre ar feat-ze, enno hac en ho successoret he oll c'halloud hac he oll bouar; a pell dious laquaat hars na termen ebet d'ar c'halloud-ze, e teu Jesus-Christ er c'hontroll gant coumziou nerzus ha solannel da ziscleria ha da ansao dirac an oll ar pouar hac an autorite a ro dezo evit disteürel ar pec'hejou, quentre m'en doa etablisset he veleguiach santel. Ar c'homziou a brononcas neuze hor Salver a so quer sclear ha quer splam exprimet, ma ve red caout eur feis fall, hac un intantion criminel, evit rei dezo eur signification dishenvel ha controll d'an hini e deus en effet.

AR C'HABITEN.

Hèbien, mad! mez ar veleien, a ne helfent-hi quet exerci an autorite-ze ha disteureul en effet ar pec'hejou hep ma ve peb hini obliget da vont da gounta dezo e tal ho discouarn an avanturiou burzudus eus he vuez?..... Jesus-Christ ne n'em guemere quet en doare-ze.

THOMAS *d'ar C'habiten.*

Souden an Autrou'n Abad a ya da veza great belec; ha neuze e vezo ivez-countant bras da glevet eur marvail divertissant benac gant he benitantet. Peb hini evel m'er gouzoc'h a barlant evit e yalc'h.

MADALEN *da D'omas.*

Ia, Autrou Thomas; ha marteze neuze ez eot da gonta dezan e tal ar vichet an avisou oc'h eus roet avichou d'ar plac'het yaouanc var sujet ar govession.

THOMAS.

Me, Madalen. Me da goves! gant an Autrou Clemant! Oh! abars neuze m'en assur dit, e vezo gris he varo!

AN ABAD *d'ar C'habiten.*

Re a ræsoun-vad oc'h eus, Autrou'r C'habiten, evit en em arreti en eur seurt sonjesoun. An Ebestel ne dint quet hep mui quen carguet da accordi an distol eus ar pec'hejou, hoguen carguet int ivez d'o c'henderc'hel, ervez ma conveno. Jesus-Christ pini eo ar furnez memes, n'en deus quet gallet fiziout enno ar pouar-ze nemet evit ma teujent d'en implija ha d'en exerci gant squiant ha gant ar vrasa anaoudeguez; er fæçoun-ze ez int etablisset barnerien eus ar c'houstiançou. Hoguen, eur barner civil, hac èn en deus biscoas prononcet setançebet, hep beza great diaroc enclasquou mad ha sclear var an affer pehini a so douguet d'e dribunal?

AR C'HABITEN.

N'euz douet ebet na renq ar varnerien civil caout testeniou mad a raoc condaoni.

AN ABAD.

Hac e felse, Autrou Cabiten, hervez certen tud, e teufe ar vinistret

eus ar c'halloud divin da varna dre faltasi hac hep anaoudeguez-vad ebet an affer grevussa hac importanta eus an deù, an affer eus he silvidiguez dious pehini e tepant he vonheur pe he valheur eternal!..... Piou a helfe assuri dezo en deus an den-se mouguet en e galon ar gassoni-se pehini ne anavezont quet, raparet an injustiç-se pehini a ignoront, casseat gant horrol an avarisdet-se pehini a so bet penn-caos dezan marteze da goumetti mil dorfet, en eur guer, renoncet d'ar goaldechou-se pere o dalc'h er pec'het hac e pere ministret Jesus-Christ n'o deus memes biscoas sounjet. Hac y a hell barn den o contempli hac o consideri an dal eus he visach? Hac en doare-ze ez int-hi capabl da anaout pe hi a dle disteureul pe guenderc'hel ar pec'hejou?

AR C'HABITEN.

Impossubl eo barn den hervez he figur; mez.....

AN ABAD.

Lavaret a rit din exempl Jesus-

Christ; hoguen ar goumparezoun ne vezo quet en oc'h avantach. Jesus-Christ a anaveze ervad guelet ar c'halonou hep m'en divige den e-zoum ebet d'en em ziscleria dezan; evel-se e tistaole ar pec'hejou hac e varne gant lealdet dre ma ouie anaout mad an abec hac ar penncas anezo. Red eo eta d'he vinitret barn necesseramant gant ar memes anaoudeguez, pa zeo guir penaos o deus ar memes fonction; hoguen, ne hellont quet caout an anaoudeguez-se nemet dre an discleriadur a ra dezo ar pec'her e-unan; ha cetu petra eo ar govession.

THOMAS.

Lavaret a rit aze traou excellant, va mignoun; hoguen ni ivez a oar ervad penaos coumziou Jesus-Christ ne dint quet bet ato ententet er c'his-se, ha penaos an usach eus ar govession sacramantal, n'eo quet quen ancien a m'er livirit. En amzer an Ebestel hac en amzer guenta eus ar gristeniach, ne oa quistion ebet nac eus a govessionou nac eus

a dribunaliou a binigen. Un Escop benac heb muiquen a obligeas ho c'hlouer da vont da goves e Sened (*da lavaret eo, Concil*) Attigny er bloas 363; ac'hano e teuar c'hustum mezus hac humilius eus ar govession.

AN ABAD.

Selaouit ac'hadon un instant, camarad Thomas. Faos eo e ve bet Sened ebet en Attigny er bloas 363; consultit an historiou ecclesiastic, lennit dictioneriu ar Senedou, hac e velfot couls ha me penaos ar c'henta Sened pehini a oue dalc'het er gear-ze a so eus ar bloas 765, tremen pevar c'hant vloas a zo eta etre an amzer a livirit hac an dat guir eus a Sened Attigny. Cetu aze, Thomas, un errol vras aouallac'h eus a bers ho mistri evit digueri deoc'h ho taoulagad.

THOMAS.

Mez autrou'n Abad.....

AN ABAD.

Ne barlanter er Sened-se nomet eus a certen reglamanchou dre bere eo ordrenet ober pedennou ha la-

varet oferennou evit an anaoun tremenet; dre here eo laqueat certen amzer evit renquout mont da goves, ha tremenet pehini e vige pec'het.

Sant Chrodegand, Escop eus ar guear a Vetz, e Loreen, en doa assistet er Sened-se; ober a reas eur reglamant a obligation d'he chalouniet ha d'ar seminaristet yaouanc da renquout coves, d'an amzeriou merquet e Sened Attigny, d'ho Escop, pe da eur belec all autoriset gantan, o lezer gouscoude ganto ar faculte pe ar voyen da goves aliessoc'h hervez ho devotion ha ma vige ho bontez en ober.

E pe leac'h e velit-hu invantadur ebet ama eus ar govession? Merqua un amzer d'ar gristenien evit renquout coves, hac invanti ar c'hoves; an traou-ze, Thomas, a gavit-hu henvel? E cals a Senedou all, ha dreist-oll, er Sened general a Latrاندalc'het e commançamant an trizec-
vet canvet, ha n'eus quet great ar memes reglamanchou? Ha n'eo quet estonabl e teuffe ar vistri-ze pere a

zifennit quement, da falsa ha da
faossi quement a gavont er Senedou
hac er Scritur Sacr, evit caout ma-
tier da zistruja, mar galfent, ha da
zismantra lezen Jesus-Christ.

THOMAS.

Tremenomp Sened Attigny; mez
ha n'oc'h eus mui a desteniou all
da rei deomp?

AN ABAD.

Ansao a rit penaos eo guir e co-
vesseer abaoe ar c'hoec'hvet canvet
bete vremen.

THOMAS.

Ia, autrou'n Abad.

AN ABAD.

Mez ma tiscoussen deoc'h sclear
ha splam, an histor ganen em dourn,
penaos ar govession a yoa un dever
d'ar bobl fidel abars' ar c'huec'hvet
cantvet hac a zalec amzer an Ebestel
memes; a c'houi a vezo countant
a c'hui en em rento d'ar virionez?

THOMAS.

Abad, en avanç e respountan de-
oc'h penaos ne deuot quet a benn
da brouff an dra-ze. Ar re o deus

scrifet var sujet Sened Attigny, n'int
quet azennet, m'en assur deoc'h.
Ne vez quet imprimet a levriou-his-
toriou var draou an seurt-se heb
beza sur eus he affær.

AN ABAD.

Ma renquemp fournissa deoc'h
preuvennou e faveur ar govession
euz a dalec hon amzer bete com-
mançamant ar gristeniach, ar gon-
feranç etrezomp a ve hirroc'h, mez
ne ve tam ebet diessoc'h. Evit dis-
couez deoc'h penaos ar pratic eus
ar govession ne deo quet nevez, evit
commanç, selaouit assambles ganèn
an tad brudet Lactanç er pevare can-
vet. « Evel ma pretant pep assamble
» dalc'het gand an heretiquet beza
» tremenet evit ilis catholic eo red
» gouzout penaos eo honnez ar guir
» ilis e pehini e-màn ar govession
» hac ar binigen. Ar binigen eo ar re-
» med hac al louzou evit parea clen-
» vejou hac oll infirmiteou ar c'hic.»

« SANT JERÔM a lavar er mêmes
canvet penaos an eil planquen evit en
em savetei goude ar pense eus a be-

hini ar pec'het a zo bet quiriec,
eo anavezout he faot gant vuel-
det ha gant eünder a galon.

« Ar belec, eme Sant Vaze, goude
beza clevet an discleriadur eus ar
pec'hejou hac eus ho oll circons-
tançou, a dle gouzout petra o deus
da ober evit liamma pe ziliamma. »

Sclear eo ez eus quistion amâ euz
a eur govession sacramantal discler-
riet mad ha great gand lealdet.

Origên a lavar en trede canvet
penaos ma covessaomp hor pec'he-
jou hac hor faotou non pas hep
mui quen da Zoue, mez ouspen-ze
d'ar re o deus recevet ar c'halloud
da remedia d'hon infirmiteou spi-
rituel, hor pec'hejou a vezo dis-
taolet ha pardounet gant an hini
en deus lavaret : *effaci a rin da
grimou evel an oablen, hac ar
pec'hejou evel al luzen.* Sant Cyprian,
e commançamant ar memes can-
vet, a barlant eus ar re pere a
govessa d'ar veleien gant glac'har,
ar sougezou o doa bet epquen da
gouëza adarre en idolatri, evit

scanvâat ar beac'h a boueze var ho ene, hac evit obten an distol eus ho fec'hejou. Goude-ze e lavar : Me o conjur, va breudeur quer, da goves pep hini ac'hanoc'h epad m'emàn c'hoas e buez an hini en deus pec'het; ma hell e gonvession beza recevet ha recevet mad gand Doue, he satisfaction e devezo leac'h hac an distaol a vezo great gand ar veleïen.

Clevit en eilvet canvet testeni Sant Ireneë, disquibl da Sant Polycarp ha d'an den santel Papias pere a ioa bet ho-unàn disquibien da Zant Yan. Parlant a ra eus a certen graguez touëllet ha troumplet gant an heretic Marc, pere a govessea aliès goude beza en em gonvertisset; goude ar remàn, e parlant eus a un den all e particulier pehini a govessea ivez he bec'hejou; coumz a ra erfin eus an hypocrit Cerdon pehini a deue aliès d'an Ilis evit coves, mez pehini goude-ze a zesque he zoctrin fall e cûz.

Goude-ze e lennàn e Tertullien :

ar pec'het pehini n'eo quet dizo-
loet a gargo a vez hac a gonfusion
an nep piou bennac n'en devezo
quet en discleriet; en effet, perac
nac'h hor faotou, evel pa helfemp
troumpla Doue en eur guzat un
dra benac ouz an dud? Hac evel-
se eo e coumparacher opinion faos
an dud gant ar squiant hac ar fur-
nez divin? Hac èn a zo guelloc'h
beza daonet en eur guzat he bec'het,
eguet beza pardounet anezàn en eur
e zizelei? Un dra diseür eo mont
da goves er fecoun-se? »

Ar c'houmziou-mâ a zo sclæar
meurbed hac eaz da goumpren.

THOMAS.

Commanç a ràn credi un dra
bennac.

AR C'HABITEN.

Neuz douet na renquinp cedi gant
an autrou'n Abad.

AN TAD CLEMANT *d'he vap.*

Va map, continuït da sclæraat
ho daoulagd d'an daou vignoun-mâ.

MADALEN.

Sclæar auallac'h e tleont beza

bremâ; rac an autrou'n Abad en deus louzeyer excellant ouz ar boàn daoulagad !

AN ABAD.

Savomp betec ar c'henta canvet; savomp memes betec an amzer ma veve an ebestel e pehini Jesus-Christ a roas dezo o c'halloud da zisteürel ar pec'hejou, hac e cleffimp Sant Clefant eus a Rom o recommandi d'ar re o deus sourci eus ho ene, a d'ar re o deffe coummettet eur pec'het benac, dre surprén, dre enou pe dre zislealdet, da non pas rúsia evit ober d'ho fastor eur govession eün ha fidel, evit ma vezint pareêt dre an avisou mad a recevint digantàn ha dre ar c'houmziou divin pere a brononço en hano Jesus-Christ; hounnez eo ar guir voyen evito d'en em viret diouz poaniou an ifern ha da c'hounit ar Barados.

Convenit ganèn va mignoun Thomas, ha c'houi, va C'habiten mad, penaos ne vanq quet a desteniou evit prouvi ar virionez eus ar govession en

oll amzeriou, ha penaos ar gommançamant eus ar pratic santel-mâ ne deo qu'en nevez ha ma er pre-tantac'h.

THOMAS.

Aouallac'h eo evit an taol-mâ; oh! ma teuffent bremâ da gounta dîn ho faribolennou! cetu amâ eur paotr hac a respountfe dezo a zoare! guedal a rân stard va zreid ouz an douar.

AN ABAD.

Plijadur, a rit dîn, brema, va mignoun Thomas; guelet a rân gant joa penaos oc'h euz guelloc'h santimanchou var sujet ar govession. Mez abars finissa prestit dîn c'hoas un nebeut attantion.

THOMAS.

Parlantit, Abad; ne scuizàn quet uz o clevet.

AN ABAD.

Eur medecin hugunot a deu eus a rei d'ar public eul levr e pehini e tiscouez, gand ar vrassa sclærder ha dre ar c'hreva testeniou, penaos ar govession e deus un influanç

pe eul levezoun vras var ar societe,
var ar reol-vad ha var ar yec'het
mêmes; hac unàn eus ar c'haëra
hac eus brassa sperejou tud eus
an Allemagn hugunot en deus en
em exprimet var ar poënt-mâ en
eur feçoun quen sclæar, ha ma helse
en ober an den santella hac ardanta
eus ar religion gatholic; cetu amâ
un darn eus he goumziou, ha dreïzo
eo e zàn da finissa : « Eur mad-
» ober bras eo heb douetanç eus
» a bers Doue da veza roet d'he
» Ilis ar c'halloud da zisteürel ha
» da guenderc'hel ar pec'hejou; gal-
» loud pehini a exerç dre ar ve-
» leïen eus a bere ne heller quet
» heb pec'het disprijout ar garg
» santel..... Ne heller quet dian-
» zao na ve an institution sacr-ze
» dîn eus ar furnez divin..... Evel-
» se ivez e consideràn eur c'ho-
» vessour fur ha devot, prudent
» ha serius evel ar c'haëra hac ar
» brassa instrumant eus a behini
» en em zervich Doue evit operi
» silvidiguez an eneoù; rac he gu-

» zuliou santel a zervich d'hor
 » c'hundui dre an hent mad, d'hor
 » sclerigenna var hon defautou, da
 » ober deomp tec'het diouz an oc-
 » casionou dangerus eus ar pec'het,
 » da zisteürel d'an nessa ar pez
 » a zo quemeret divar he goust
 » a henep guir, da chasseal an de-
 » valigen eus hor speret pa vezomp
 » e douetanç var un articl benac
 » a goustianç, da grêvaât ners ar
 » speret pa vez re vantret gant ar
 » c'hlac'har pe re encrezet dre un
 » abec all benac, erfin da zistruja pe
 » da ziminui oll glenvejou an ene;
 » ha ma na heller a veac'h caout
 » var an douar un dra benac a
 » velloc'h hac a zudiusoc'h eguet
 » eur mignoun fidel, pebez bon-
 » heur n'eff-èn quet caout unàn
 » pehini a ve obliget, dre ar religion
 » sacr ha didorruz eus ar zacramant
 » divin, da viret ar secret ha da
 » zicouran eñeou. » (Léibnitz).

THOMAS.

Ar secret, autrou'n Abád? Cetu
 aze un dra pouëzus meurbet; evi-

vidon-me, an aoun am euz o vont da goves, eo abalamour n'en deffe va c'hovessour droug ouzîn goude beza discleriet dezàn va buez, pe autramant na roffen leac'h dezàn da c'hoarzin divar va c'hoüst.

AN ABAD.

An seurt mez-se ne hell beza inspiret nemet gant an droug-sperret; sulvui e covessaot ho pec'hejou gant franquis a gant eünder a galon, sulvui a garantez hac a istim-vad en devezo ho covessour evidoc'h; rac guelet a raï ervad dre eno oc'h eus c'hoant da veza pareët diouz oc'h infirmiteou spirituel; guelet a raï gant eul levenez santel penaos ne zeuit quet d'en em daoler d'he dreid dre respet humen hac evit plijout d'ar bed, mæs evit plijout da Zoue heb muiquen. Evit ar pezh a zell ouz ar secret, e veler merquet sclæar el levriou sacr penaos m'en deffe ur belec ar malheur da ziscleria covession he benitant, e tenn varnezàn mallos an autrou Doue, hac e zeo, dre ar feat memes en em rentet

indign eus e garg apostolic; sountet ez eus bet var ar sujet-mâ beleïen pere o doa collet ho entendamant vad dre goz-ni pe dre un accident all benac; hoguen biscoas den n'en deus gallet gouzout netra diounto eus ar c'hovessionou pere a ouïet o doa bet cleuet; cetu ar pez a brouff en eur feçoun cré aouallac'h ar fidelite gant pehini ministret Jesus-Christ a vir ar secret-se rac pehini, var ar bretantit, oc'h eus quement a spount.

THOMAS.

A ne gavit-hu quet un dra vras, Abad, e rengfe un den mont da goves gand un den all pehini a zo ivez sujet da fazia eveldàn?

AN ABAD.

Ar pez a livirit aze, va mignoun, a zo c'hoas un inspiration eus a bers an droug-speret; un inspiration dictet gant an ourgouil pehini eo ar c'habiten eus an oll viçou all. Oll, evit guir, ez oump pec'herien : mez a pa ve eur c'hovessour ar c'houpapla den a ve ar bed; ha pa ve sam-

met eus an oll dorfetou a heller da goumetti, an absolven a ro en hano Jesus-Christ a zo talvoudec, ma na deo quet dianzavet c'hoas gant he Escop, hervez reoliou an ilis, ha ma conserv c'hoas an autorite legitim pehini en doa recevet digantàn.

THOMAS.

Cetu aze eur poënt all pehini a ignoren a-grenn.

AN ABAD.

Evel a leverer communamant :
 » *sentomp ous ho c'hounziou ha le-*
zomp ho oberou. » Evidomp-ni ne
 doump quet respountabl anezo ;
 hoguen hi a zo respountabl ac'ha-
 nomp-ni dirac Doue pa en em
 adressomp dezo. Peb hini ac'ha-
 nomp en devezo traou abuallac'h
 da ober, ha marteze re siouas ! un
 dervez a zeui hep mont d'en em
 jala gant oberou ar re all pere
 ne zellont quet ouzomp ; rac scri-
 fet eo : « *ne varnit quet, a ne viot*
quet barnet ; considerit ar stad trist
e pehini en em gavit oc'h-unan,

ñac en em humiliit dirac ar vajeſte divin pehini oc'h eus quen aliès a veach offunſet.

THOMAS, (*gueſtadic ounta e-unan*).

Allon, Thomas, da beleac'h e zide brema? (*huel*). Accord! Accord! va mignoun Abad, accord! .

AR C'HABITEN.

Arça, autrou'n Abad, difennet superb oc'h eus ho caos, ha ma na vijac'h quet bet decidet da veza belec, ni hor bige certenamant great ac'hanoc'h un olficer leal ha diſtinguet; anzao a ran ouzoc'h, var va c'hleze, penaos em eus o clevet gant plijadur, ha penaos un nosvez tremeret er *gomedii*, ne divige quet inspiret quement a interest din evel an hini e teuan da baſſeal ganeoc'h.

AN ABAD.

Leac'h am eus neuze da esperout autrou'r C'habiten, ne vezo quet an nosvez-ma hep frouez evidoc'h.

AR C'HABITEN

(*o serra joaüs e zourn d'an Abad*).

Anaout a rit mad, Abad yaouanc çalon eur ſoudard coz, an dever a

zo bepred evitan un dever sacr meur-
bet Grit din ar blijadur da zont
d'am guelet epad an nebeut deziou
oc'h eus c'hoas da choum ama;
neuze ni a gauzeo hon daou a bar-
fetet var sujet an affer vras eus ar
silvidiguez.

THOMAS.

Varc'hoas vintin, autrou'n Abad,
e tigassin deoc'h al levriou dange-
rus pere o doa contribuet d'am
zroumpla; ober a reot anezo ar pez
a blijo ganeoc'h. Evit feat eus ar
govession, oc'h eus discouezet din
enni un action re zantel ha re boue-
zus evit ma clasquen mui brusqua
netra dious ar c'hostez-se; fellout a
ra din beza un nebeut guelloc'h
preparent da ober va c'hovession;
hoguen respount a ran deoc'h pe-
naos an dra-ze ne zaleo quiet; rac
catholic oun ha catholic e vezin
evit ato.

MADALEN.

Manific, autrou Thomas, manific.

Pedervet Conferanç.

Dialog etre eur Persoun hac eul labourer-douar, hanvet Andre, var sujet ar Binigen ha meur a articl' all.

GREGOR MASSALA.

Deac'h o poa guelet, va bugale, ha c'houi, va domestiquet, ar profit a heller da denna eus an instructionou mad; guelet ho poa hep douetanç gand joa ar zantimanhou mad en doa iuspiret an Abad Clemant d'he vignoun Thomas ha d'ar C'habiten. An daou zen-ze touëllet gant scri-dou fall, a veve hep encrès en ho errol; un nosvez conferanç hepquen a zo bet suffizant evit sclæraât ho sperejou hac o laquaât var an hent mad.

YAN.

N'euz quet a zouetanç en deus Doue en em zervichet eus an Abad santel evit o c'honvertissa.

HELENA.

Me am eus ar memes santimant,

PAOL,

Ha me ivez.

MARI.

Founder ha fidelite. Madalen a zo
ivez din a veuleudi.

GREGOR.

Ia, Mari; ne ouffet quet re veûli
devotion ha furnez ar plac'h yaouanc-
mâ pehini e deus stourmet hac ene-
bet ouz ar c'huzuliou fall a roët
dizi; lezet e deus eur scouër vad
gant ar merc'het all mar queront
e heul.

Mont a reomp bremâ da glevet
un antretien etre eur Persoun
hac eul labourer-douar pehini en
doa ivez lennet scridou an autrou
Roussel pe re all henvel ounto, hac
a voa e douetanç var meur articl
euz hon religion, ha dreist-oll, var
an necessite eus ar binigen.. . An
autrou Persoun a ouie e lenne
Andre ar scridou-se hac en doa de-
sir d'en em gaout gantâ evit en
em antreteni gantâ ha d'er scleri-

genna, ma vige possubl. Andre a deue un dervez euz ar c'hoat bet o trouc'ha queùneud; ar Persoun o tont eus a ober eur vizit benac, en em gavas gantâ, tost d'he d'y, hac a lavaras dezàn :

Bonjour, Andre, penaos a rit-hu ?

ANDRE.

Manific, autrou'r Persoun, na c'houi ?

AR PERSOUN.

Yac'h, a drugare Doue; eus a beleac'h e teuit-hu er c'his-ze ?

ANDRE.

Bet oun a-ze er c'hoat o trouc'ha queùneud ha va daouarn a so toullet oll ha quignet gant ar spern hac an drez pere a so en ho zouez

AR PERSOUN.

Hounez, evit guir, a so eur vicher poanius auallac'h.

ANDRE.

Ne vanq quet a boan deomp, ni quen etrezomp tieïen. Ar palat, ar falc'hat, ar marrat, ar braëat, ar midi hac an dourna a zo micherou

hac a denn dour puill eus a izili
al labourerien.

AR PERSOUN.

Condition an den eo caout poan,
n'euz fors e pe stad benac ec'h
helfe beza.

ANDRE.

Evit feat a boàn, an dieïen a
hell difia an oll micherou-all.

AR PERSOUN.

Credi a ràn ervad ez eus cals a
boàn er stad-se; hoguen, ne dleomp
quet ignori eo essoc'h aze ober ar
zilvidiguez ennà, pa c'houzanvomp
ha pa labouromp gant eur speret
a binigen hac er guel a Zoue.

ANDRE.

Guelet a ràn, Autrou'r Persoun,
oc'h eus c'hoant da ober eur pennat
causeal ganèn; deut, mar plich, d'an
ty hac eno ni a barlanto un neubeu-
dic assambles.

AR PERSOUN.

He bien! Andre, pa fell deoc'h,
e zàn ganeoc'h d'ho ty.

(*Mont a reont assemblez da dy
Andre.*)

ANDRE.

Azezit, Autrou'r Persoun; cetu amâ eur gador.

AR PERSOUN.

Oblijus oc'h, Andre; o trugare-caat a ran a greis calon.

Ar Persoun a azes.

ANDRE.

Parlant a reamp bremaic eus al labourerien; hoguen piou a boaign hac a souffr mui egueto? Sevel a rencont mintin mad evit mont d'ar parc, ha goude beza c'houezet epad an deiz o labourat dindan un eol ardent, pe anduret ar glao, ar frim hac ar yenien, e teuont d'ar gueur hac e rencont sourcial adarre eus ho chatal. Ne hellont james mont d'ho guele nemet divezat bras; affer o deus alies ous tud quintus a diez da embreguer, bez o deus tyadou bugale da sevel ha da antreteni; domestiquet da vaga, da visqua ha da baëa; hac an domestiquet-ze a ra avichou ar penn-fall, ha ne labouront quet alies nemet

hervez ma plich ganto ; gouzout
 aouallac'h a rer o c'hommandi, mez
 hi a voar ivez rebarbi ha stourm
 ous ho mistri.

Eul labourer gant an oll encre-
 siou hac an oll boaniou speret-se, a
 renq c'hoas diouall penaos ober e
 zispignou evit sevel arc'hant d'ar
 roue ha da berc'hen e vereuri ; ar
 picheradou a renq a grenn da lezer
 a gostez ; caër en deus labourat
 nos-deiz a dibri cundu fall evit
 destum eur guennec bennac, en em
 gaff alies berr en e gount. Niver
 a gollou, quen e tud quen e cha-
 tal, a erru gantan meur a veach,
 hac a ra dezan coueza var he benn
 e founç ar rivier ! Guelit-ta, Au-
 trou'r Persoun, hac en a so agreabl
 micher un tiec, hac en a so un
 den a n'en deffe pinigen ebet da
 ober !

AR PERSOUN.

E repeti a ran, hac ec'h ansa-
 van penaos ar stad-ze n'emâ quet
 hep poan hac hep encres ; mez as-
 suri a ran deoc'h penaos e caver

ennâ eur joa santel pa deueur d'en em sanctifia en eur ober e labour. Discuezet oc'h eus din, Andre, ar c'hostez fall eus ho condition; mez, livirit din, piou a so eurusoc'h evit eul labourer douar en he dieguez pa vez an tieguez-ze gouarnet santelamant gantan? piou a so disepantoc'h evitàn? Peadra en deus destamet evit beva e peoc'h ha disourci epad ar bloas; n'en deus ezoum da asten e zourn da zen; ar roue eo en he dieguez; saout en deus pere a ro leaz hac aman dezàn evit e vagadurez; quezec en deus da verza hac evit e sicour da labourat; en eur guær ar princ eo en he dy evit dispanci e vad-obrou hac evit rei e urzou; mar deo fur e-unan, n'e vezo quet dies deza oblija ar re all eus e dy da imita ar scouëriou mad a ro dezo, a d'orenta e berr amzer sentus ha laborius; mez ma caff dezàn ez eo impossibl dont da reiza un domestic dizenñ ha diabois benac, ec'h hellgant eur goums hep mui quen he laquaat er meaz eus he dy.

ANDRE.

Ia, Autrou'r Persoun, c'hui a lavar auallac'h, laosquer domestiquet! A pa laosquet eur plac'h pe eur mevel da vont cuit, ha sur e vezer da gaout re-all furoc'h ha sentussoc'h evito? A ne ouzoc'h-huquet penaos hirio en-deiz, an obeisance a so eur guær vean ha coz evel an hentchou; hirio ez oump oll mistri ha mistri fier; beza servicher! nan, quentoc'h d'an arme evit c'hoari ar roll e qualite a volerter pe a ramplacant. Beza servicheres! quen nebeut; quentoc'h, fortuna, mar deo possubl, evit beza mestres en eur gabannenic benac. Laosquit domestiquet, bac e leac'h lern o poa quentoc'h, en em gavo marteze bleizi ganeoc'h.

AR PERSOUN.

Ar scritur sacr a lavar deomp penaos piou benac a so fidel da Zoue, a zo ivez fidel d'e vestr.

An domestiquet vad a so bepred fidel d'an oll exerciçou eus ar religion; n'en em blijont nemet en ilis

o clevet coumziou Doue d'ar sul
 ha d'ar goueliou; eno e clevont ar
 pezh a dleont da ober hac e quen-
 ver Doue hac e quenver ho mis-
 tri hac ho nessa, ho ene extasiet
 ha countant meurbed, o rent mui-
 ous-vui courachus ha joaus evit
 labourat ar rest eus ar zizun; an
 seurt servicherien-ze a zent bepred
 gant laouennidiguez ha gant trum-
 der, dre n'o deus quen desir na
 quen c'hoant nemet da blijout da
 Zoue e persounach ho mistri. An
 domestiquet fall, er c'hontrol, ne
 fell quet dezo clevet hano nac eus
 a Zoue nac eus a exerciç devot ebet.
 Douguet d'ar blijadurezou monden
 ne glascont nemet an dro da fringal,
 da vragal ha d'en em orni caër!
 alies memes marteze, e zeont d'an
 davarn evit efa epad an officiou
 divin; eno e tispignont ho ar-
 c'hant e-creis ar mallosiou hac ar
 c'hannou! An seurt servicherien-se
 a zo, evit guir, diez bras da
 c'houarn dre n'o deus quen attach
 nemet ous eul liberte noazus dezo;

ho oll amzer a fell dezo da implija o servicha ar bed ; ac'hano eo e teu ho disentidiguez hac ho laosquentez ; rac, eme ar scritur, impossubl eo servicha daou vestr assamblez.

ANDRE.

Bez ez eus servicherien humbl ha sentus ; mez brassoc'h eo an niver eus an domestiquet mistri ; it-ta , autrou'r Persoun , d'ar parc gant ar seurt laboucet-ze , hac e velfot neuze ha ne renquomp-ni quet ober pinigen , ni quen etrezomp tieien !

AR PERSOUN.

Ar poaniou-ze , Andre , a so stag ous ho stad , ha ne hellit quet agrenn tec'het diouto ; an encrezouze oll a renquer da offr da Zoue gant eur speret a binigen .

ANDRE. (*izel.*)

Parbleu ! Pinigen bepred !.....

AR PERSOUN.

Gouzaon cals a rit , evit guir ; mez a ne doc'h-hu quet alies caos oc'h unan d'ho souffrançou ? A paëa a rit-hu gant lealdet ho servicherien

evit miret outo d'en em glem ha da vurmuri en oc'h enep? A ne rit hu quet dezo labourat dre un interest vil ha coupabl en tu-all d'o galloud a d'ho ners? A n'oc'h eus hu quet o obliget da gontinui da labourat evel esclavqurien pa veze deut ar poent custum da vont da repoz? A noc'h-hu quet bet caos dezo, dre eur barrad coler benac d'en em dransporti o-unan ha da lavaret coumziou-fall? A noc'h-hu quet bet cris outo er goan ha bet caos dezo da guitaat ho ty, er poënt-ze dre ho coumsiou dipitus hac interesset?

ANDRE.

Pa vezomp er parc o labourat, a ni hor beuz amzer da gounta discoursiou vean ha didalvez? A choum a hellomp-ni da chicanat an eil ouz eguile epad ma renquomp labourat a briz-buez, ha gant ar brassa acquet? Pa vez un tamic hean ne sonjomp nemet da gauseal an eil gant eguile gant lealdet hac hep buaneguez ebet, ne gredan quet,

Autrou'r Persoun, e pec'het cals evit
causeal agreablant. (1)

AR PERSOUN.

Avichou.

ANDRE.

Avichou ! . . . . Mez non pas ato.

AR PERSOUN.

Ar pec'het a riel divar bec an
teod, a ne ouzer doare pe heur.

ANDRE.

Evit ar pez a so sur, evidon-me
ne bec'han morze expres.

AR PERSOUN.

Marteze e pec'hit bremâ en eur
gauzeal ganèn.

ANDRE.

En eur gauzeal ganeoc'h, Autrou'r
Persoun; penaos-ta?

O fiziout re varnoc'h oc'h-unàn
hac o presumi eus ho nerz ; ar
pec'het-se eo ar pec'het a bresomp-
tion pini a deu euz an ourgouill.

(1) Amâ e c'hententer an domestiquet
fur a sentus, a non pas an domestiquet
direiz pere a so guell ganto chicanat evit
labourat.

Ar ser pant guechal a implijas coum-
ziou douç evel ar mêl evit deceo
ha tonëlla hor mam guenta Eva
hac evit e angagi da zibri eus ar
frouez difennet; Eva, dious e c'hos-
tez, ha douëllas Adam e fried gand
coumziou quen tenerus, ma tebras
ivez eus ar memes frouez ha ma
collas he innoçanç assamblez ganti.
Ar malheur bras-ze gouscoude a er-
ruas neuze ganto en eur gauseal
agreablant an eil gant e-guile.
Ac'hano, va mignoun Andre, eo
e teu ar pec'het originel, hac evel-
se an necessite deomp oll da ren-
quout ober pinigen.

ANDRE.

Ato, Autrou'r Persoun, e lam-
mit d'ar binigen en doare pa ve
hounnez eur morlagez evidomp;
hoguen livirit dîn, me ho ped,
petra a ententit dre ar pec'het
originel.

AR PERSOUN.

Ar c'hathekis en desq deomp;
en effet, lenn a reomp ennâ : « ar
pec'het originel eo ar pec'het gand

pini oump ganet hac eus a behini
 omp rentet coupabl dre zezobeis-
 sanç Adam. »

ANDRE.

Livirit din histor Adam hac Eva
 en abrege.

AR PERSOUN.

Done o veza crouet Adam her-
 vez he imach, a roas dezàn Eva
 evit pried, hac o laqueas o daou
 en eur jardin dudius meurbed hanvet
 ar Barados Terrestr; guelet a reat
 enni fleûriou ar re gaëra pere a
 laosque eur c'houëz delicius evel
 c'houëz ar balzam; a bep seurt
 guez frouez a yoa ivez er jardin-se
 e touez pere e remerquet ar vezen
 a vuez hac ar vezen eus ar squiant
 deus ar mad ha deus an droug.
 Done, goude beza o laqueat er
 Barados dudius-se, a lavaras de-
 zo : « debrit, emezàn, eus au
 oll froueziou a zo er jardin-mà,
 nemet eus ar frouez deus ar vezen
 deus ar squiant, deus ar mad,
 ha deus an droug; rac en istant
 mêmes ma e pezo debret eus ar

frouez-se, e varfot eus ar maro? »
 Da lavaret eo, euz ar maro eter-
 nel?.... Satan, evel ma hor beuz
 lavaret amâ diaraoc, satan, coue-
 zet déjà en ifern dre ar pec'het
 a ourgouill, ha jalous eus ar bon-
 heur parfet eus a behini e jouisse
 an daou bried eürus-mâ, en em
 resolas da ober e oll effort evit
 o c'holl. Choas a reas evit an
 effet-ze ar serpant pehini a oa ar
 finna hac ar maliciussa eus an oll
 anevalet. Ar prinç infernal a deuas
 a benn eus he zessin execrabl. Eva
 a oue decevet ha touëlllet gand ar
 serpant, hac Adam goude-ze gand
 he bried pehini ne doue quet a
 vertus hac an nerz aouallac'h evit
 enebi ouz ar c'houmziou douç ha
 decevus a lavaras dizi al loën dan-
 gerus-se. Doue, evit o funissa, o
 chasseas eus ar Barados Terrestr
 hac o c'hondaonas da labourat a
 da zibri ho bara diouz ar c'houezen
 demeus ho bisach.

ANDRE!

Dre an histor eus a vuez Adam

hac Eva pehini e teuit da rapporti,
 e velàn ervad, Autrou'r Persoun,
 penaos an daou bried-se a oue
 chasseët gant Doue eus ar Barados
 Terrestr goude ho disentidiguez a
 condaonet da zibri ho bara diouz
 ar c'houezen demeus ho bisach
 e punition deus ho manquamant
 d'al lezen divin.

AR PERSOUN.

Guir eo quement-se.

ANDRE.

He bien? pa voant barnet da
 satisfia da justic Doue evit ho zor-
 fet, hac obliget ounp-ni, ho bu-
 gale, da baëa en ho leac'h eur
 pec'het pehini n'hor beuz quet
 coumettet, hac evit pehini hon tad
 hac hor mam guenta o deus gouëlet
 hac hirvoudet quement ?

AR PERSOUN.

SANT PAOL a ya da respount
 deoc'h em leac'h : « barnediguezion
 » an Autrou Doue, eme an Abos-
 » tol bras-mâ, a zo incomprenabl,
 » hoguen just ha leal meurbed ;
 » an oll dud e general a so cou-

- » pabl eus ar pec'het; guenel a
- » reont oll gant an tach originel,
- » rac-se eta eo just e touquent ar
- » boan dleèt dezàn. »

ANDRE.

Penaos galloud coumpren e vempni coupabl euz a eur pec'het coummettet abars ma voamp deut er bed?

AR PERSOUN.

Ranfermet e voamp oll, eme ar mêmes Abostol en ur feçoun burzudus e personach hon tad quenta Adam, hac ennâ hor beuz oll pec'het.

ANDRE.

Diez eo credi traou pa n'o e'houmprener quet mad aouallac'h.

AR PERSOUN.

Peb guir gristen a gred ferma-mant dre ar feiz ar virionez eus ar pec'het originel pehini a goumpren un nebeut dre ar rezoun hac a zant en he vizer; Doue en deus revelet ar virionez-mâ en eur feçoun sclæar meurbed er scritur sacr; an ilis e deus bepred e desquet deomp; ha var ar greden-se eo fountet hac etablisset hon religion.

ANDRE.

Perac e levirit-hu eo diazezet ar foundamant eus ar religion var ar greden-se ?

AR PERSOUN.

Abalamour, eme Sant Augustin, var an doctrin-se eo etablisset an necessite eus a incarnation, eus a varo, eus a resurrection hac eus a asçansion hor Zalver Jesus-Christ; eus ar vadiziant, euz ar beden; eus ar binigen hac eus ar vigilanç christen.

ANDRE.

Accord ganeoc'h var an traou-ze oll, mez, Autrou'r Persoun, etre paëa hon dle hon-unàn a re hon tad quenta Adam, hor beuz hep douetanç feür aouallac'h da ober.

AR PERSOUN.

Just ha leal eo deomp paëa hon dle; n'eo quet nebeutoc'h just deomp ivez paea dle hon tud abars herita dezo; just eo deomp ober pinigen evit paëa da justic Doue pa hor bevez bet ar malheur d'e offansi abars antren e possession eus an heritach celestiel.

Supposomp un tad a famill var ar poënt da vervel pehini en deus c'hoant da regli mad ha gand lealdet e afferou, abars tremen eus a vuez ar bed-mâ. Guelver a ra evit an effet-se he vugale da zont d'e gaout hac e lavar dezo : « va » bugale, great em eus va zesta- » mant dre behini em eus reglet » ar pez a dle digouëzout gand » pep hini ac'hanoc'h goude va » maro; mez eur c'hreançour am » euz da behini eo dlet ar zoumm » specifiet en act eus va bolontez » diveza; abars ma touchot ouz » va heritach, o suppliàn, va bu- » gale, hac oc'h exhortàn da ram- » bours dezàn ar zoumm-se. »

En imach-mâ, va mignoun Andre, e velomp an obligation en deus pep hini ac'hanomp da baëa ar boàn da bec'het hon tad quenta Adam, dre ar vuez fur ha penitant, abars galloud antren e possession eus an heritach eternal.

ANDRE.

Mad aouallac'h, autrou Person,

e cavàn ar pezh e livirit, mez un niver bras a dud a zo pere, evit doare, ne reont quet cals a binigen. En dez all em oa gullet o passeal dre amâ un den pehini a oa ruz-glaou he benn; he c'bronch can-niet a zisquenne var he stomoc; he gorf a oa quer pounner gant ar vagadurez, m'en doa va c'hamarad poàn oc'h en em dreïna dre'n hent. An den-se, hervez va zantimant, ne oa quet eur goall-gastizer en e guenver e-unàn.

AR PERSOUN.

Marteze e rea mui a binigen evit na zouch deoc'h.

ANDRE.

Nemet o choum en un tu ben-nac gant ar scuizder e rache pi-nigen.

AR PERSOUN.

Cals a dud treut a gaffet a ne reont quet ivez a binigen.

ANDRE.

Possubl eo an dra-ze; mez da viana ne zougont quet var ho

bisach ar merq eus a un daol re
fournisset.

AR PERSOUN

Va mignoun Andre, ne zell quet
ouzomp petra a ra ar re all; greomp
mad hon-unàn ha lezomp ar rest.

ANDRE.

Autrou'r Persoun, cetù a - ze
ho cré, ho porz saveta pa en em
gavit nec'het en ho respouchou.

AR PERSOUN.

Ne hellit caout abec ebet em res-
pount, anez beza temerer.

ANDRE.

Penaos temerer?

AR PERSOUN.

An nep a zell re biz ouz com-
portamant e nessa, en em laqua
aliès a danger d'en em droumpla
e-unàn.

ANDRE.

Penaos! ne ouffen quet distingui,
hep en em laquaât e cas d'en em
droumpla, eur rozen fresq a nevez-
digoret diouz eur fleuren-all pehini
a ve goënvét dre ar rûster eus an
amzer!

AR PERSOUN.

Oh ! va mignoun ! peguen eaz eo fazia var ar poënt-mâ ! eur rozen gaër ha fresq he deillou, a ne hel-fe-hi quet represanti un ene devot leun a veritou dirac Doue ; a leun a veoder evit ar religion ? Hoguen eur rozen goënvét ha collet he liou squedus ganti, a ne hel-fe-hi quet beza ar poltret eus a un ene mal-heürus goloët a grimou ? Ne deomp quet james re hir, gant aoun d'en em goll hon-unàn o clasq barn ar re-all. Ha pa ve possubl memes e lavarfac'h ar virionez, a credi a rit-hu e ve permettet e lavaret ato ? M'o pe great, supposomp, un droug bennac, a countant e veac'h-hu e ve embannet dre oll ho coall action ? Lavaret a raffac'h certenamt penaos an den o tamalfe er feçoun-se n'en deffe na carantez na charite ebet è quènvér he nessa !

ANDRE.

Parbleü !

AR PERSOUN.

He bien ; barnomp ar re all diou-

zomp hon unàn hac anavezomp
hor sempladurez hac hor fragilite.

ANDRE.

Mez , autrou'r Persoun , c'houi
hac ho quen-vreuder beleïen , a
gri gouscoude er c'hadoriou evel
pa veac'h possedet.

AR PERSOUN.

Crial a reomp , Andre , neuz quet
a zouetanç ; hac hon dever eo
quement-se ; ar viçou hac an di-
surziou criminel eus ar bed en em
oppos , dre eur brezel cris ha con-
tinuel , d'ar bonheur pehini a zo
preparet deomp er Barados , a d'hon
eürusdet memes er bed-mâ ; ho-
guen , ober a reomp ivez d'ar vi-
çou a d'ar goall gustumou-ze eus
ar bed eur brezel continuel ; mæs
non pas jamès d'an den ; ne han-
vomp jamès den a ne glasquomp
quen tra nemet para he glenvejou
spirituel , o laquaât a zirac he zaou-
lagad , diouz eur c'hostez , an dis-
leberdet scrijus eus ar pec'het , a
diouz eur c'hostez all , ar guenet
ravissant eus ar vertus. Eur medi-

cin, pa zâ da velet eur c'hlanvour,
 goude beza examinet he stad,
 quenta tra eo a c'hourc'hemen eo
 da non pas rei dezàn da zibri;
 mez ordren a ra rei dezàn hep
 muiquen eur banne hennac a di-
 zan da eva. perac quement-se? He
 zantimant eo semplaât ar fulor euz
 he dersienn hac eushe glenvet en eur
 semplaât he gorf dre ar brivation;
 ni er memes tra, ni medicinet spi-
 rituel, a recommand d'hor pares-
 sionis ar binigen hac ar vortification
 evit mouga ar fulor eus ar passio-
 nou hac evit yac'hât an eneou diouz
 an derzien horrubl eus ar viçou pere
 hon doug d'ar maro eternal!

ANDRE.

Dissul diveza o poa great eur
 sermon evit exhorti ho paressionis
 da ober pinigen.

AR PERSOUN.

Ia Andre.

ANDRE.

Crial a reac'h a bouez-penn hac
 au doare pa vijac'h disvarchet :
 * Paressionis, grit pinigen pe au-

tramant e viot oll collet evit jamès! »

AR PERSOUN.

Sant Paol dre va guenou.....

ANDRE.

Cregui a réac'h en ho choupi-
lis, squei a reac'h var ho stomoc
ha var ar gador evel pa vijac'h
scàn-bennet.

AR PERSOUN.

Er sermon en oac'h bet, Andre?

ANDRE.

Penaos e ouichen-me ho maneu-
vrachou ma ne vigen quiet bet en
llis ?

AR PERSOUN.

Ne ouïen doare e oac'h quen
devot.

ANDRE.

Devot, autrou'r Persoun ! ober
a ràn evel ar re all gant aoun na
venn dizcouezet gant ar bis.

AR PERSOUN.

Ne blich quiet ar sermoniou deoc'h-
ta, Andre.

ANDRE.

Me a gleo sermoniou aouallac'h
bemdeiz.

AR PERSOUN

Ne vez quet sermonet bemdez.

ANDRE.

Nàn en ilis; mez e leac'h-all e
clever meur a veach sermoniou
divertisant

AR PERSOUN.

Me vel ervad ne blich quet ar
preseg deoc'h.

ANDRE.

Non pas cals, autrou'r Persoun,
ha dreist oll pa glevàn parlant a
binigen; hor buez a so dija quer
poanius ?.....

AR PERSOUN.

Hon dever eo preseg lezen Jesus-
Christ.

ANDRE.

Ne lavaràn quet deoc'h ar c'hon-
troll; pep hini en deus he stad
hac he gondition hac a renq gou-
nit he dammic bara diouz he vi-
cher; he oll effort a ra evit que-
ment-se.

AR PERSOUN.

A n'oac'h-hu quet bet touchet
un dra bennac oc'h va c'hlevet ?

ANDRÉ.

Touchet, autrou'r Persoun, o
clevet lavaret ober pinigen! o cle-
vet ac'hanoc'h o lavaret e oamp
re eürus hac e tleimp cresqui hor
mizer evit mont d'an eê! oh! nân.

AR PERSOUN.

Hent an eê a zo stris, hac hent
an ifern a zo franq ha ledân!

ANDRÉ.

N'euz fors! evidòn-me n'em oa
quet lenvet.

AR PERSOUN.

Gouscoude e cleven cals a dud
o ouëla hac oc'h hirvoudi, non
pas abalamour d'an talant miserabl
a helfen da gaout; mes abalamour
m'en em gavent touchet o clevet
coumziou Jesus-Christ pehini en
deus anduret a bep seurt souffran-
çou hac a so maro memes evit prena
ha savetei ho eneoù.

ANDRÉ.

Ho mouez a yoa quen terrubl ha
quer squiltrus hac ho sermon quer
cré ha quen eloquant, ma na helle
quet ar merc'het resista; mez n'euz

quet affer da veza estonet evit cle-
vet ar re-ze o ouëla; rac pa gom-
manç unàn anezo scuilla eur bera-
dic daëlou benac, un niver bras a
re-all a ra ivez ar memes tra ganto.

AR PERSOUN.

Goazet o doa lenvet ivez.

ANDRE.

An niver eus al leverien-ze a yoa
bian; ha mar doa unan benac, ar
re-ze a oa goazedigou tener a galon
pere a oa huel an eïen en ho feun-
teun.

AR PERSOUN.

An hirvoud-se a yoa eur breuven
vad ez oa cals a eneou fidel en ilis
pere a zesire ober ar pezh a breze-
guet dezo.

ANDRE.

An ners hac an domder eus ho
prezeguen a dransporte hac a exalte
er moment presant; mez heanet ar
gurun ha tremenet ar bar arne, ar
c'halonou sesiet-se a deu a nebeut-
e-nebeut da yena ha da goll memes
ar souch eus ar pezh o deus clevet.

AR PERSOUN.

Souch a vez ato un dra benae

ANDRE.

Evidòn-me am euz souch ivez ;
mez ne ràn quet a gas eus an ex-
hortation da ober pinigen.

AR PERSOUN.

A n'oc'h hu quet christen, Andre?

ANDRE.

Perac ne ven-me quet christen ;
er religion-ze oun ganet couls ha
va zud.

AR PERSOUN.

Eur c'hristen mad a zo fidel da
observi lezennou Jesus-Christ a re
an Ilis.

ANDRE.

Guir eo quement-se ; mez cals
a dud o deus an ear da bratica er-
vad an exerciçou hac an oll devotio-
nou christen, a n'er greont quet
en effet.

AR PERSOUN.

Greomp hon unàn ar pezh ez òump
obliget da ober, a n'en em cha-
grinomp quet gant actionou ar re-all

ANDRE.

Un tammic e sao bleo va fenn
pa velàn grimaçou certen tud.

AR PERSOUN.

Pe seurt tud, Andre ?

ANDRE.

Pe seurt tud, autrou'r Persoun?..
N'er livirin quet deoc'h; rac en em
facha a raffac'h marteze.

AR PERSOUN.

Livirit ho santimant hep aoun
ebet; ar pastor a zelaou bepred mouez
he zenved gant carantez.

ANDRE.

He bien! var ho promessa da non
pas en em facha ouzin e livirin
deoc'h va zantimant; an dud-se,
autrou'r Persoun, evit an ordinal
a zo hanvet bigodet ha bigodennet.

AR PERSOUN.

Laquit evez d'en em droumpla
var an articl delicat-se.

ANDRE.

Doue ra viro em beffe c'hoant amâ
da offansi e nep façoun an dud
devot e guirionez hac an dud humbl
a galon; ar re-ze, a servich Doue

gant eur garantez tener abalamour dezàn unicamant; mez james abalamour d'ar bed na dre respet humen. Ne fell quet dezo beza honest ha devot dreist ar re all..... entent a rit.

AR PERSOUN.

Guell eo excusi sempladurez honnessa ha pardouni dezàn e zefautou evit na deo en em riscla da ober eur varnediguez temerer, pehini a belle beza ar penn-caos eus hon daonation eternal.

ANDRE.

N'er lavaran quet deoc'h; mez.

AR PERSOUN.

Pa zeo guir penaos, evel ma teuit d'er lavaret oc'h-unan, eo an den leun a zempladurez hac a fragilite, ec'h ansaffot ganen hor beuz ezoum eus a eur remed bennac evit hor c'hreat er vertus ha diminui hon techou fall a neubeut-e-neubeut ha d'ho distruja e divez.

ANDRE.

Mad e ve an dra-ze.

AR PERSOUN.

Ar guir voyen evit repara an of-
fancou great d'ar vajeste divin eo
ar binigen.

ANDRE.

N'eus remed all ebet nemet ar
binigen?

AR PERSOUN.

Nàn, ne deus quen remed goude
m'or beuz bet ar malheur da goll
hon innoçanç dre ar pec'het.

ANDRE.

Corriget hac eundet e renquomp
beza eta dre ar binigen.

AR PERSOUN.

N'eus quet a zouetanç; oc'h unan
ec'h ansavit memes an necessite eus
ar binigen.

ANDRE.

Penaos, Autrou'r Persoun?

AR PERSOUN.

A n'o poa-hu quet fouetet ho
pautric en dez-all?

ANDRE.

Perac?

AR PERSOUN.

Livirit din ar virionez; a n'ho

poa-hu quet corriget ho crouadur
 pehini n'en deus c'hoas nemet
 c'huec'h pe seis vloas?

ANDRE.

Eo-da; roet em boa dezan ar
 valaen a zoare.

AR PERSOUN.

Perac, Andre?

ANDRE.

Ar boujaron bian en do que-
 meret eur veren eus ar vesselier evit
 efa dour; mez pa edo ho tiscarga
 ar veren a gouezas digantan d'an
 douar hac a dorras. Cals a respet
 am boa evit-hi dre ma oa ur pre-
 sant great din gant eur mignon.

AR PERSOUN.

Eur veren gaër hac a bris e oa
 bep douetanç.

ANDRE.

Ia, autrou'r Persoun; eus ar re
 bropa e oa.

AR PERSOUN.

Cals a geuz oc'h eus bet dizi.

ANDRE.

Ia, m'en assur deoc'h.

AR PERSOUN.

Ar c'heus-se d'ho queren pehini
a oa eur presant a so bet caos deoc'h
da bunissa ho pautric.

ANDRE.

Ia sur, hac evit en ampech da ober
droug eur veach all.

AR PERSOUN.

Just eo corrigea pa vez manquet
ha faziet; mez red eo corrigea be-
pred'gant lealdet hac hep coler.

ANDRE.

Essoc'h eo plega planten evit na
deo plega guezen.

AR PERSOUN.

Caout oc'h eus gret avantajus evit
ho crouadur e gorrigea abalamour
m'en doa torret eur veren, hac evit
miret ountan da fazia mui, ma vije
possubl; mez ni a dorr lezen
Doue bemdez dre hon offançou;
just eo eta deomp en em bunissa
hon-unan dre eur guir binigen, ma
na fell quet deomp beza punisset
gant an er bed-all.

Caër meurbet e oa ar veren, hac
ar c'holl anizi en deus great cals a

boan deoc'h; mez ar barados pehini a so prometet d'an dud santel ha leal a so hep comparæson caëroc'h ha preciussoc'h eguet an oll draou crouet a heller da imagina; ha mar colomp hor guir da vont dy dre hor faoutou cruel, pegument a gueuz hac a regred na dlesemp-ni quet da gaout? Queuz oc'h eus bet d'ar veren-ze abalainour ma oa ur presant gret deoc'h gant eur mignoun; mez Doue, hor mignoun brassa ha fidella, hon tad hac hor protectour, en deus great presant deomp eus ar vuez, eus ar madou, eus ar squiant hac eus a guement vad hor beuz; roet en deus e vuez evidomp var ar c'halvar; cunduet en deus var au douar eur vuez rust a garo meur bed ha leun a zantelez; lezet en deus ganeomp a bep seurt exemplou mad evit ma teuchemp d'ho heul ha d'en em savetei; a n'eo quet just ivez e raffemp pinigen evit amanti hor goall-vuez hac evit renta enor d'ar mignoun divin-ze pehini en deus great deomp quement a brezanchou.

ANDRE.

N'oun mui evit gourin ouzoc'h ;
a gouscoude.....

AR PERSOUN.

Ar pec'hejou a dle beza effacet
dre ar binigen ; ar binigen hepquen
a hell effaci ar pec'hejou ; ha drei-
zi eo ec'h heller obten ar pardon
anezo. An oll Dadou santel eus an
ilis hac an oll dheologianet o deus
anavezet an necessité eus ar binigen ;
rac heb-di, emezo, ne heller quet
beza pardonet pa vez bet ar mal-
heur da goueza er pec'het.

Ar pec'het ne choum james hep
punition er bed-ma pe er bed-all ;
testou eus ar virionez-ma ar c'hæ-
riou iffam a Zodôm hac a C'homorr
pere a oue rentet e poultr hac e ludu
gant an tan eus an eê ! test an diluch
universel digasset gant Doue evit
punissa crimou ar bed, ha cals a
exemplou all c'hoas pere a ve re
hir da explica ama. An obligation
eus ar binigen a zo ancien meur-
bet ; bet eo bet prezeguet d'an ha-
bitantet eus ar guæar a Niniv gant

ar prophet Jonas; prezeguet eo bet d'ar Yuzevien gant sant Yan-Badezour; prezeguet eo bet gant an Ebestel d'an oll nationou eus ar bed, hac o successoret legitim e frezeg deomp oll hirio dre ma zeo ar guir voyen d'en em savetei goude hon offansou, ha da vont da ren er joausdet eternal da viquen.

ANDRE.

Credi a ran, autrou'r Persoun, ar pez a livirit din; o trugarecaat a ran eus ar boan oc'h eus quemeret evit va sclerigenna; ober a rin hevisiquen va fossubl evit henori Doue dre ar binigen ha dre va resignation barfet em labourou hac em oll boaniou.

AR PERSOUN.

Dalc'hit mad d'ho promessa, va mignoun quer, ha bezit sur penaos n'o pezo quet a leac'h morze da gaout queuz da veza va zelaouet; adie! Andre!

FIN.